

ku leuven faculteit architectuur campus sint lucas brussel

het

mediahuis

van
morgen

hoe het ontwerp van een mediahuis
kan anticiperen op een veranderlijke
toekomst, meer specifiek op de
uitgesproken tendens tot uitbesteding

door dorien moonen
promotors: nel janssens en arnaud hendrickx
copromotors: sam dieltjens en filip mattens

Het mediahuis van morgen

Hoe het ontwerp van een mediahuis kan anticiperen op een veranderlijke toekomst, meer specifiek op de uitgesproken tendens tot uitbesteding.

door Dorien Moonen

promotors: Nel Janssens, Arnaud Hendrickx
copromotors: Sam Dieltjens, Filip Mattens

Deze masterproef gaat over het mediahuis van de toekomst in een sector die bijzonder snel verandert en hoe een architectuurontwerp hierop kan anticiperen.

Dit werk wordt voorgedragen tot het behalen van de graad van Master in de Architectuur aan de KU Leuven campus Sint-Lucas Brussel.

Mijn interesse voor de mediasector is door de jaren heen gegroeid. Bij voorgaande projecten heb ik concerthallen, opnamestudio's en auditoria ontworpen. Deze ontwerpen stonden echter los van elkaar waardoor de verschillende programma's niet met elkaar in verbinding werden gebracht. Door mezelf de opdracht te geven een mediahuis te ontwerpen, zullen deze afzonderlijke fascinaties samenkomen in één groot project.

Ik heb met veel plezier aan deze masterproef gewerkt. Ik ben tot bepaalde inzichten gekomen inzake ontwerpmethoden en interesses die mij sturen bij de keuze van een stageplaats. Derhalve was dit voor mij een geslaagd afstudeerproject.

De samenwerking met de (co)promotors heb ik als bijzonder aangenaam en productief ervaren. Ik wil graag Nel Janssens bedanken voor haar kritische blik op het project en op deze reflectienota. Arnaud Hendrickx bedank ik voor zijn creatieve input die voor mij erg stimulerend heeft gewerkt. Ik bedank Sam Dieltjens vanwege de bijzonder waardevolle feedback bij elk consult. Ik bedank Filip Mattens, die ik voornamelijk tijdens toonmomenten heb gesproken, die hierdoor met een frisse blik naar het ontwerp kon kijken en mij nieuwe richtingen kon aanrijken.

Verder bedank ik mijn ouders die mij afgelopen studiejaren hebben geholpen, gekalmeerd en gemotiveerd. Tot slot bedank ik Eef voor haar geduld.

Ik wens u veel lees- en kijkplezier toe.

Dorien Moonen
Antwerpen, 3 juni 2019

voorwoord	5
visie en positiebepaling	
1.0 het mediahuis vandaag	8
1.1 open oproep	9
2.0 site en context	12
2.1 waarom is deze site geschikt	12
proces	
3.0 hoe zal een mediahuis in de nabije toekomst functioneren	22
4.0 mediacluster	23
4.1 ter beschikking stellen aan	23
4.1.1 freelancers	23
4.2 samengevat	23
5.0 havenkranen en hun invloed	24
6.0 paviljoenen	32
7.0 ankerpunten	
7.1 zendmast	36
7.2 archief	38
7.3 cockpit	44
7.4 loods	50
methodologie	59
bibliografie	61
geraadpleegde literatuur	63

1.0 het mediahuis vandaag

Als ik een mediahuis voor morgen wil ontwerpen, moet ik begrijpen wat een mediahuis vandaag betekent.

Het bekendste mediahuis in Vlaanderen kennen we allemaal: de Nederlandstalige openbare omroep van België: de VRT (Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie). Deze omroep produceert dagelijks radio-, televisie- en internettoepassingen en is sinds 1974 gehuisvest in de Auguste Reyerslaan te Schaarbeek. In 2014 werd er door Team Vlaams Bouwmeester een Open Oproep gelanceerd: een volledige studieopdracht voor de oprichting van een nieuwe huisvesting voor de VRT. Het huidige gebouw voldoet namelijk niet meer op bouwtechnisch gebied, meer specifiek op vlak van energieprestaties, technische uitrusting en functionaliteit. (Team Vlaams Bouwmeester, 2014) In deze masterproef ligt de focus op functionaliteit, bekeken vanuit de voorspelde evolutie van de werking van een mediahuis. Er zijn enkele zaken die ik als problematisch beschouw aan het huidige VRT-gebouw en waarvoor ik een alternatief wil bieden in deze masterproef.

de paradox van het gesloten karakter van een openbaar omroepgebouw

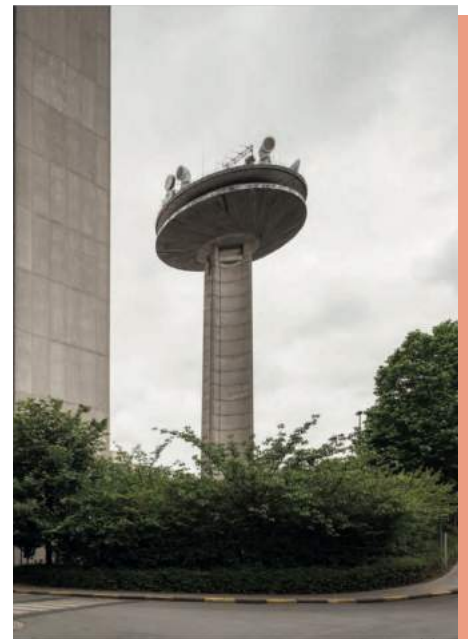
Het huidige gebouw bevindt zich op een gesloten site, als een eiland te midden van een weinig bruisende buurt. Eén van de ambities vooropgesteld in de studie van het Team Vlaams Bouwmeester is het ontwerpen van een open, transparante organisatie. Medewerkers, externe partners en bezoekers moeten de VRT ervaren als een warme ontmoetingsplaats. (Team Vlaams Bouwmeester, 2014) “De VRT wil een ‘open’ omroep zijn, een venster op Vlaanderen en de wereld, integraal toegankelijk voor iedereen.” (Team Vlaams Bouwmeester, 2014) Deze functionele transparantie is een belangrijk aspect voor het mediahuis van morgen.

disfunctionele, eindeloze gangen

Het huidige VRT-gebouw omvat maar liefst 3,5km aan gangen. De afdelingen liggen ondoordacht en ver van elkaar. Deze zaken bemoeilijken een goede samenwerking binnen de huidige organisatie. Een vlotte samenwerking tussen afdelingen is een tweede ambitie van deze masterproef.

huisvesten van vast personeel versus externen

In de huidige situatie wordt er voornamelijk ingezet op vaste medewerkers. Uit jaarverslagen van RSVZ (het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen) blijkt dat het aandeel zelfstandigen jaarlijks stijgt. Om die reden is het van belang om ook deze werknemers een plek te geven.

Team Vlaams Bouwmeester, 2014

Team Vlaams Bouwmeester, 2014

1.1 open oproep

De Open Oproep heeft verschillende architecten aan het ontwerpen gezet, zowel nationaal als internationaal. Vijf architectenbureaus werden geselecteerd voor de laatste ronde. Ook al ambieer ik niet zoals deze bureaus een ontwerp te maken voor een openbare omroep, toch geeft de hierna volgende korte analyse van deze ontwerpen mij het nodige inzicht in de opvattingen die momenteel opgang vinden over hoe een mediahuis er in de toekomst zal uitzien.

Robbrecht en Daem Dierendonckblancke

De VRT is een cultuurpool met een grote impact op de omgeving waar rekening mee gehouden dient te worden. Elke zijde van het gebouw beantwoordt aan een andere context. De scheiding van de twee volumes is belangrijk voor het licht naar de sociale wijk toe. De ingang aan de sociale wijk werkt als trekpleister. (Robbrecht en Daem & Dierendonckblancke, 2016)

Op de gelijkvloers is er een grote, publieke tussenlaag waar iedereen vrij is om te wandelen. Er wordt plaats ter beschikking gesteld aan zij die niet rechtstreeks bij het mediahuis horen.

“We stelden vast dat een mediahuis een zeer intern gebeuren geworden is, waar het publiek fysiek amper aanwezig is. (...) We hebben er heel sterk de nadruk op gelegd dat dit gebouw zich weer openstelt voor het publiek.” (Robbrecht, 2017)

Filip Dujardin, 2016

De Vylder-Vinck-Taillieu, Evr-architecten

Het ontwerp heeft een functionele en structurele transparantie. De bouwheer verlangt een compacte architectuur met een minimum aan verticale circulatie en een maximum aan interactie op de werkvloer, wat bemoeilijkt wordt door een verticale architectuur. (Team Vlaams Bouwmeester, 2014)

De mensen krijgen zicht op wat er zich allemaal afspeelt in het gebouw. In het huidige gebouw kan men deze krioelende wereld niet zien.

De prominente voorgevel bestaat uit cementen golfplaten die door de zon worden beschenen waardoor warme lucht begint te stijgen die in de winter gebruikt kan worden om het gebouw te verwarmen. In de zomer kan de warme lucht uit het gebouw ontsnappen. (De Vylder-Vinck-Taillieu, & Evr-architecten, 2016)

Filip Dujardin, 2016

Office Kersten Geers David Van Severen, KCAP

Een cirkel met een vierkant en een toren. Deze drie op elkaar gestapelde elementen maken de wereld die de VRT zou kunnen zijn. In de kantoorruimten zitten alle redacties als één groot geheel. De ruimte kan omwille van de óm-vrije hoogte verticaal ingedeeld worden. Door grote patio's hebben deze vloeren zicht op elkaar. Op deze manier trachten de architecten een goede samenwerking tussen de verschillende redacties te garanderen. (Office Kersten Geers David Van Severen & KCAP, 2016)

Filip Dujardin, 2016

Rem Koolhaas - OMA

OMA wil ervoor zorgen dat de werknemers voelen in wat voor omgeving ze zitten. Het ontwerp is een getrappt gebouw met een enorme hoeveelheid aan dakterras. Bedoeling is dat je vanuit de kantoren naar deze terrassen kan, en dat ze gebruikt kunnen worden om op te werken. Het VRT-gebouw kruipt langzaam omhoog, en het stedelijke gebied schuift er als het ware onder. Hierdoor krijg je een overdekt, stedelijk plein bij de entree van het VRT gebouw dat gebruikt kan worden voor publieke activiteiten.

“Het doel is een gebouw te ontwerpen dat een organisatie kan stimuleren, uitdagen en ruimte kan geven voor experiment.” (Koolhaas, 2016)

Filip Dujardin, 2016

Christian Kerez

Kerez ontwerpt enkel de noodzakelijke structuur. Alle beslissingen in het ontwerpproces zijn genomen vanuit structurele logica. Hierdoor is de vorm enkel het gevolg en niet iets wat hij voorop stelt.

Televisie en radio zijn razendsnel aan het veranderen. Het is erg onvoorspelbaar en hij weet dus niet wat voor gebouw hij uiteindelijk zal maken. Hij bouwt een skelet, de hardware van het gebouw. Al de rest kan aangepast worden. (Kerez, 2016)

Filip Dujardin, 2016

2.0 site en context

Bij de keuze van de site heb ik mij initieel laten leiden door mijn persoonlijke betrokkenheid. Ik ben erg gecharmeerd door de buurt en ik kom er regelmatig waardoor een zekere basiskennis reeds aanwezig was.

De site is gelegen op het Eilandje, een kunstmatig opgehoogd gebied in het noorden van de stad Antwerpen. Het gebied heeft een havenverleden en is omgeven door de Schelde, verschillende dokken en de haven. Op kunstmatige wijze wordt het waterpeil van deze dokken op peil gehouden en dankzij de waterkering langs de Schelde wordt overstromingsgevaar tegengegaan. (Toelichtingsnota RUP Eilandje, 2011)

Het Eilandje heeft momenteel geen duidelijke ontsluitingsstructuur (Toelichtingsnota RUP Eilandje, 2011) en is dus voorlopig moeilijk bereikbaar met het openbaar vervoer. Een uitbreiding van het openbaar vervoer is echter een voornaam punt op de agenda ten gevolge van de opleving van de buurt door o.a. het MAS (Museum aan de Stroom), het Havenhuis en de pakhuizen die omgevormd werden tot exclusieve appartementen en lofts. In de nieuwsbrief *Het Eilandje: We werken eraan (2015)* staat de aanleg van een tramlijn in de straat van de site gepland.

Er staan twee loodsen op de site. Eén van de twee loodsen is nog in gebruik en brengt 'bar Paniek' en 'Born in Antwerp' onder. De laatstgenoemde is een broedplaats en thuishaven voor creatief talent waar tentoonstellingen, events, congressen en beurzen plaatsvinden. De leegstaande loods toont tekenen van verval maar de structuur is nog intact.

Twee zijden van de site grenzen aan water. Dit heeft als grote voordeel dat hoogbouw niet noodzakelijk is om een mooi, open uitzicht te bekomen. De site leent zich perfect tot een horizontale architectuur die enerzijds de interactie op de site bevordert (Team Vlaams Bouwmeester, 2014) en anderzijds een functionele transparantie toelaat. Net zoals bij het ontwerpvoorstel van Robbrecht en Daem & Dierendonckblancke is context een belangrijke vormgevende factor. De site, gelegen tussen de Antwerpse binnenstad (zuiden) en de haven (noorden), heeft door haar ligging een gemengd karakter qua sfeer die ik wens te bewaren in het nieuwe ontwerp. De nabijgelegen collectie havenkranen hebben hier vormelijk een groot aandeel in gehad.

2.1 waarom is deze site geschikt als locatie voor een mediahuis

Een analyse op basis van de databank Bel-First wijst uit dat Brussel de hoogste concentratie aan mediaorganisaties in België heeft, goed voor 40% in de Belgische mediasector. (Komorowski et al., 2018) Brussel wordt reeds ruimschoots vertegenwoordigd in deze sector. Daarbij komt dat de redacties van De Persgroep en Mediaaan van de Brusselse rand naar Antwerpen verhuizen, net zoals de redactie en studio van VTM nieuws. (Knack, 2018) Dit toont aan dat Brussel niet per definitie de aantrekkelijkste stad is voor mediabedrijven die zich richten op Nederlandstalige markten en dat Antwerpen deze potentie in zich draagt.

Volgens publicatie 0028 van Team Vlaams Bouwmeester (2014) willen men resoluut gaan voor een open en transparante organisatie en willen mediahuizen integraal toegankelijk maken voor iedereen. De site op het Eilandje is gelegen in een inmiddels erg bruisende buurt waar een toegankelijk gebouw snel een publieke trekpleister kan worden. Bovendien bevinden zich binnen een straal van vijf kilometer verschillende mediagerelateerde bedrijven (zie kaart p. 15) die baat zullen hebben bij dit project.

Google street view, 2018

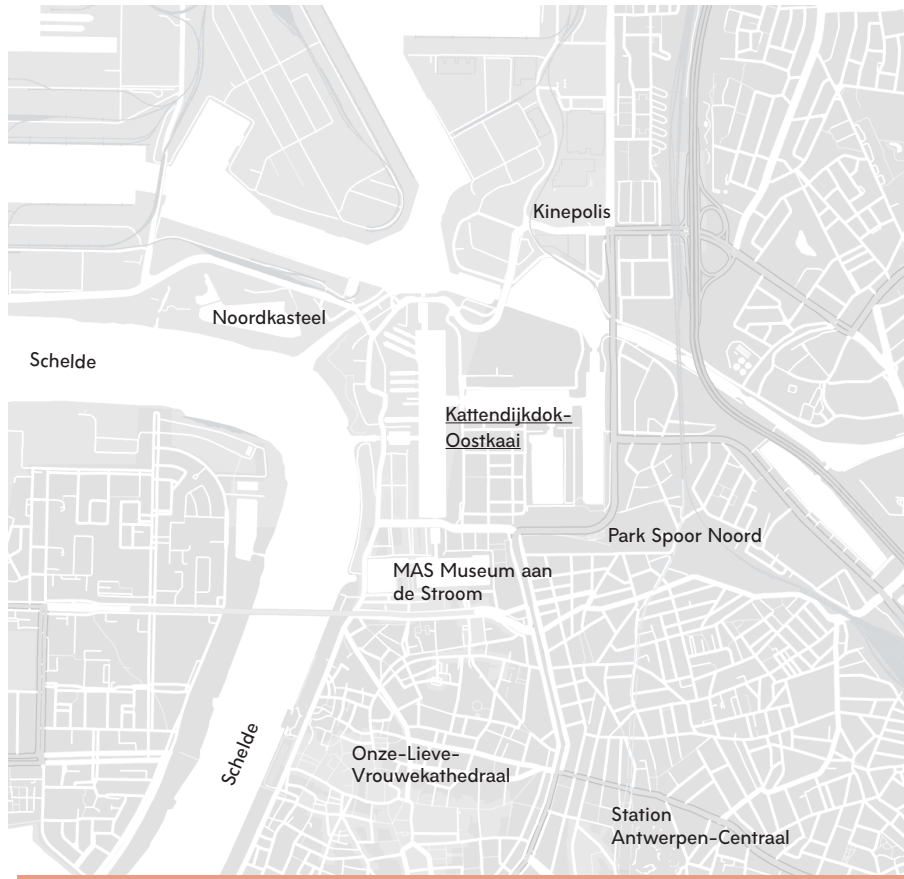

Google street view, 2018

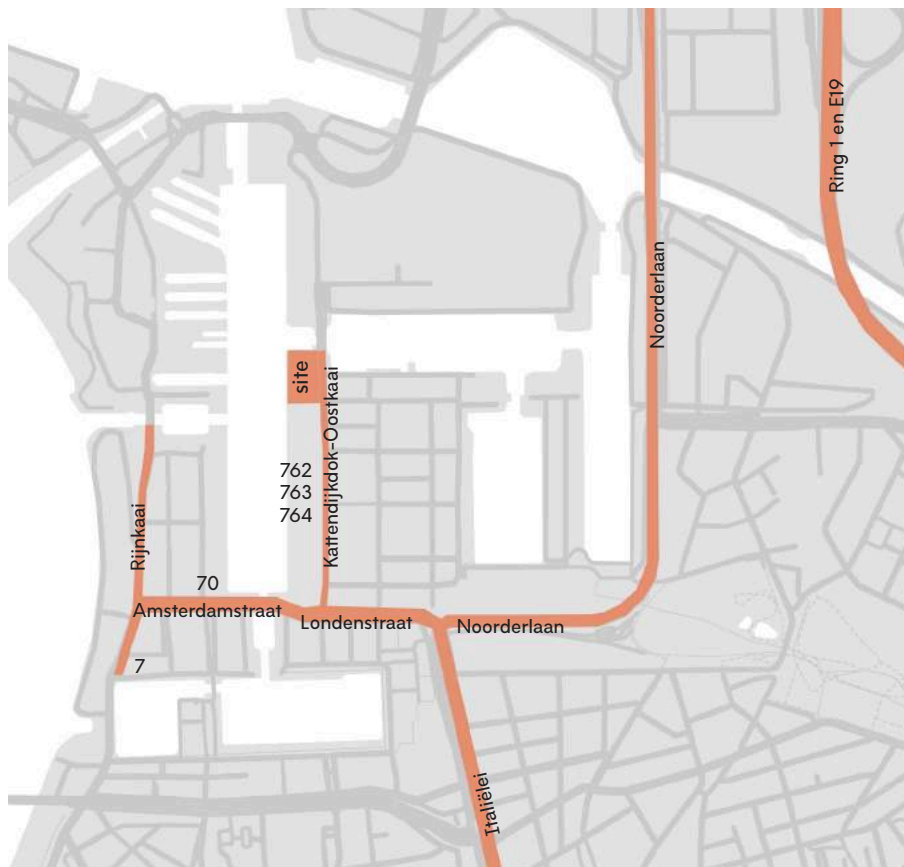

Google street view, 2018

De ligging van de site tegenover de stad.

Het openbaar vervoer en de hoofdwegen

Mediagerelateerde bedrijven
in de nabije omgeving.

1	Site		Kattendijkdok-Oostkaai 22
2	Geronimo Productions	productie tv / film	Indiestraat 12b
3	Zidis	productie video	Genuastraat 7
4	Landvogel	productie video	St-Paulusplaats 19
5	De Machine	productie video	Falconpoort 21, Hessenplein 27
6	Daem / Kris	productie tv / film	Paardenmarkt 53
7	ATV	nieuwszender	Rijnkaai 104

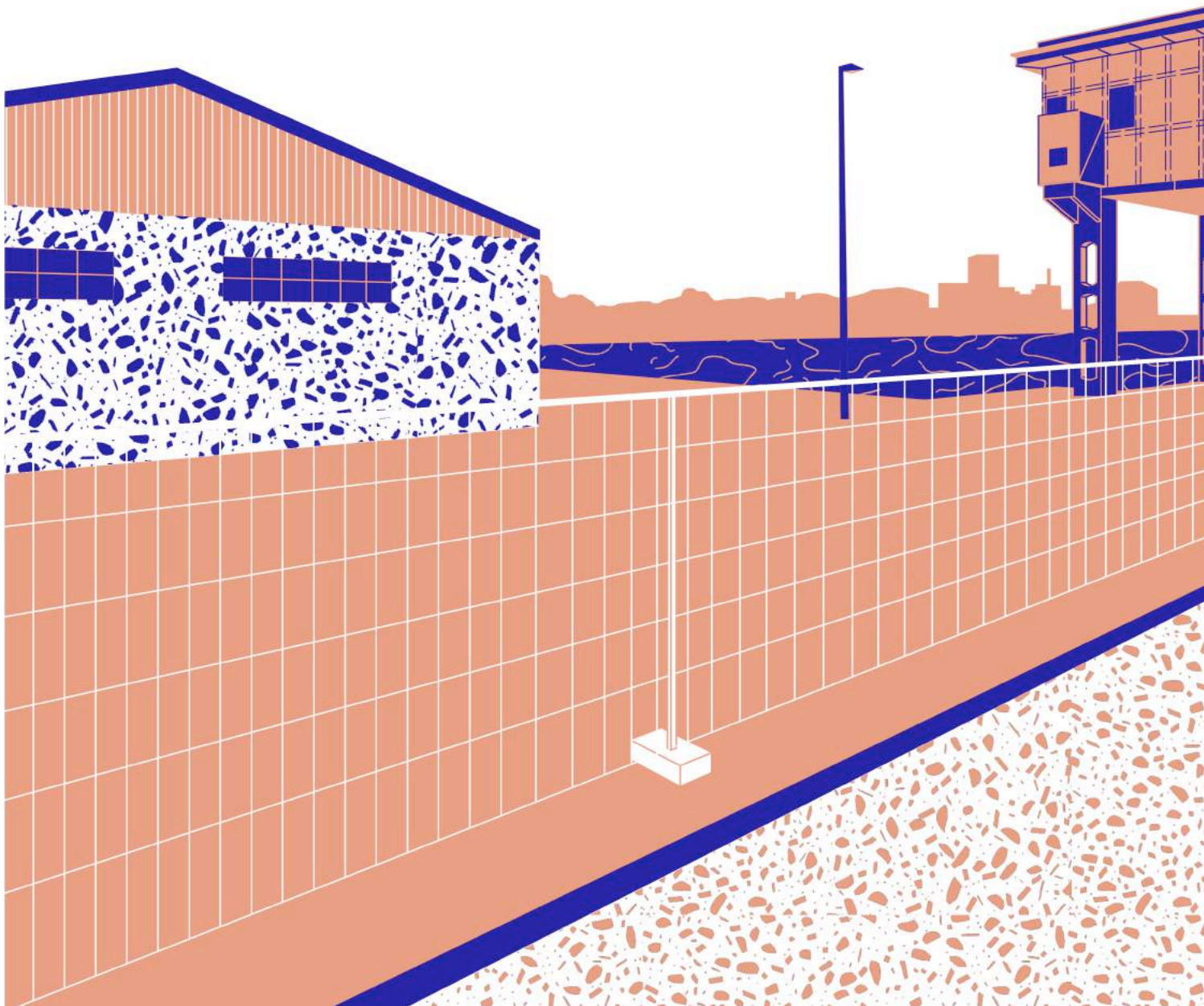

3.0 hoe zal een mediahuis in de nabije toekomst functioneren

uitbesteding

Televisie, radio en journalistiek zijn de laatste jaren ingrijpend veranderd. Alles moet sneller, beter en goedkoper. Een populaire strategie sinds het begin van de eenentwintigste eeuw is uitbesteding. (Spek, 2003) Dit is een strategie die handelt met een minimale hoeveelheid aan hardware en medewerkers om het uiteindelijke product te maken waardoor de kosten gedrukt kunnen worden. Tevens vergroot de flexibiliteit van de eigen organisatie.

Uiteraard zijn er ook enkele nadelen aan deze strategie verbonden. Zo ben je eerst en vooral afhankelijk van elkaar. Contractueel kunnen echter veel risico's gedekt worden. Ook is er kans op communicatie- en organisatieproblemen bij het overdragen van werk. (Facto, 2017) Dit tracht ik te vermijden door paviljoenen aan te bieden op de site waardoor er op dezelfde site gewerkt kan worden en de communicatie niet via mail of telefoon moet.

We nemen televisie als voorbeeld van uitbesteding: er zijn zo veel verschillende camera's, lenzen en filters dat het niet gebruiken van externe productiebedrijven de keuze zal beperken. Het gaat er om dat je de cameratechnologie kunt kiezen zonder de camera te bezitten. Hierdoor worden nichevereisten makkelijker vervuld. "Output should be outsourced, not owned." (Keating, 2015) Kortom, door de productie uit te besteden kan er een keuze gemaakt worden uit al het beschikbare én kan er op budget geproduceerd worden.

Een ander voorbeeld van uitbesteding zien we bij Stijn Vlaeminck, een radiopresentator bij Studio Brussel. Een team systeemingieurs van Labo Radio onderzoeken hoe ze de radiostudio van de toekomst gebruiksvriendelijker en flexibel kunnen maken. Deze maanden zijn ze verschillende radiotechnologieën aan het uittesten bij Stijn thuis aan de hand van een soort afstandsbediening. Stijn kan namelijk met zijn actualiteitsprogramma 'Bij Vlaeminck' de radiostudio in Brussel overnemen vanuit zijn woonkamer in Gent. Met deze methode kan men wederom met een minimum aan materiaal werken. (VRT, 2019)

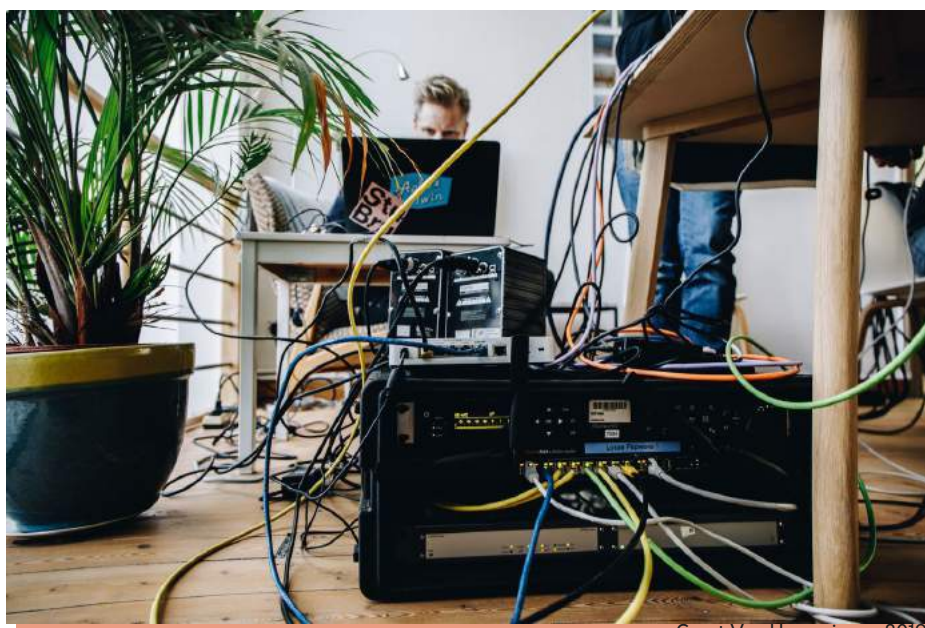
Met het oog op een toekomst van uitbesteding zijn er evenwel vier zaken die ik niet wil uitbesteden. Deze vier zie ik als de ankerpunten van het mediahuis: de zendmast, het archief, de cockpit en de loods. Deze vier afzonderlijke gebouwen vormen samen de basis van het mediahuis.

ingebruikname paviljoenen

Ten gevolge van uitbesteding blijft er plaats over op de site. Deze plaats wordt aan de hand van paviljoenen voorbehouden voor zij die (al dan niet tijdelijk) bijdragen aan de mediacluster. Dit kunnen freelance cameramannen zijn, een klein productiehuis, maar ook een café, een drukker, een vinyl-shop of een multimediawinkel.

vast personeel < extern personeel

Omwille van de uitbesteding zal de verhouding tussen vaste werknemers en externen omgedraaid worden. Dit zal voor een andere dynamiek zorgen, een dynamiek die beter past bij het mediahuis van de toekomst. Ik beoog een creatieve broedplaats die plezier en diversiteit uitstraalt.

Geert Van Hoeymissen, 2019

4.0 mediacluster

Ik spreek in deze masterproef van een mediacluster. Dit kan worden gedefinieerd als een “agglomeratie van bedrijven en instellingen die verbonden zijn door activiteiten met betrekking tot de mediasector.” (Komorowski et al., 2018) Ze profiteren van elkaars nabijheid op dezelfde locatie.

‘The Attracting Enabler’ is een infrastructuur die aantrekt omwille van zijn faciliteiten. “Het werkt op basis van beschikbare faciliteiten en grootschalige middelen die gedeeld kunnen worden.” (Komorowski et al., 2018) Dankzij ‘The Attracting Enabler’ kan de mediacluster werken met slechts vier ankerpunten omdat bijvoorbeeld de filmstudio’s niet meer op dezelfde site moeten staan. Een voorbeeld van zo’n Attracting Enabler zijn de AED Studio’s in Lint (Antwerpen).

De gereduceerde cluster, bestaande uit de vier kernen en paviljoenen, kan omschreven worden als ‘The Real Estate Media Cluster.’ (Komorowski et al., 2018) Hierbij wordt de ruimte, die dankzij ‘The Attracting Enabler’ is vrijgekomen, ter beschikking gesteld aan externen.

4.1 ter beschikking stellen aan

Er zijn drie verschillende economische modellen voor mediahuizen. (Baker, 2002)

I Commerciële omroep
For-profit, meestal particuliere stations, ondersteund door de verkoop van zendtijd aan adverteerders. Een commerciële omroep wordt niet door de overheid onderhouden.

II Publieke omroep
Meestal non-profit, openbare stations of netwerken ondersteund door licentiekosten, overheids-

gelden, subsidies,...VRT doet dienst als publieke omroep voor de Vlaamse gemeenschap, RTBF voor de Franse gemeenschap en BRF voor de Duitstalige gemeenschap.

III Communautaire omroep
Vorm van massamedia die eigendom is van een gemeenschaps-groep om programma’s van lokaal belang aan te bieden. Ze worden meestal beheerd door non-profit-groepen en in sommige gevallen door een gemeentelijke overheid.

De keuze van deze masterproef ligt bij het laatste model, een communautaire omroep. Er worden programma’s aangeboden van lokaal belang, meer bepaald voor de inwoners van de stad Antwerpen. Daarbij zullen reeds bestaande stations uit de omgeving betrokken worden. ATV (Antwerpse televisie) is slechts enkele honderden meters verderop gehuisvest, GvA (Gazet van Antwerpen) vinden we 5 km verder van de site en na slechts 2 minuten wandelen sta je voor de deur van kleine productiehuisen. Zij zijn, samen met freelancers, het doelpubliek voor de paviljoenen van dit mediahuis.

4.1.1 freelancers

Om te beginnen zijn er drie gedeeltelijk overlappende termen die gebruikt worden om mediamedewerkers te benoemen: werknemers, professionals en producenten. “Mediawerknemers werken voor bedrijven die media-inhoud produceren. Mediaprofessionals zijn personen met een specifieke opleiding gericht op mediaproductie. Mediaproductanten produceren gemedieerde inhoud, maar werken niet noodzakelijk voor een media-bedrijf.” (Komorowski et al., 2018) Binnenin de groep mediaproductanten groeit het aandeel zelfstandigen met gemiddeld 3,20% per jaar. (RSVZ, 2015)

4.2 samengevat

“The whole is greater than the sum of its parts.” (Heider, 1977)

Kort samengevat werkt de mediacluster die ik voorstel als volgt: vier ankerpunten (zendmast, archief, cockpit en loods) omgeven door een dynamische groep paviljoenen omwille van hun wisselend gebruik. Vanuit deze paviljoenen kunnen kleine productiehuisen, mediastudenten, radiostations, freelance journalisten,... gebruik maken van de faciliteiten aangeboden door de vier ankerpunten. De paviljoenen kunnen daarentegen ook gebruikt worden door zij die niet per definitie in de mediasector horen maar wel bijdragen tot het dynamisch geheel van de mediacluster. Denk aan een drukker, een vinyl-shop, . Net zoals Christian Kerez kan ik de toekomst niet voorspellen, maar ik kan het ontwerp wel voorbereiden op verschillende toekomstbeelden.

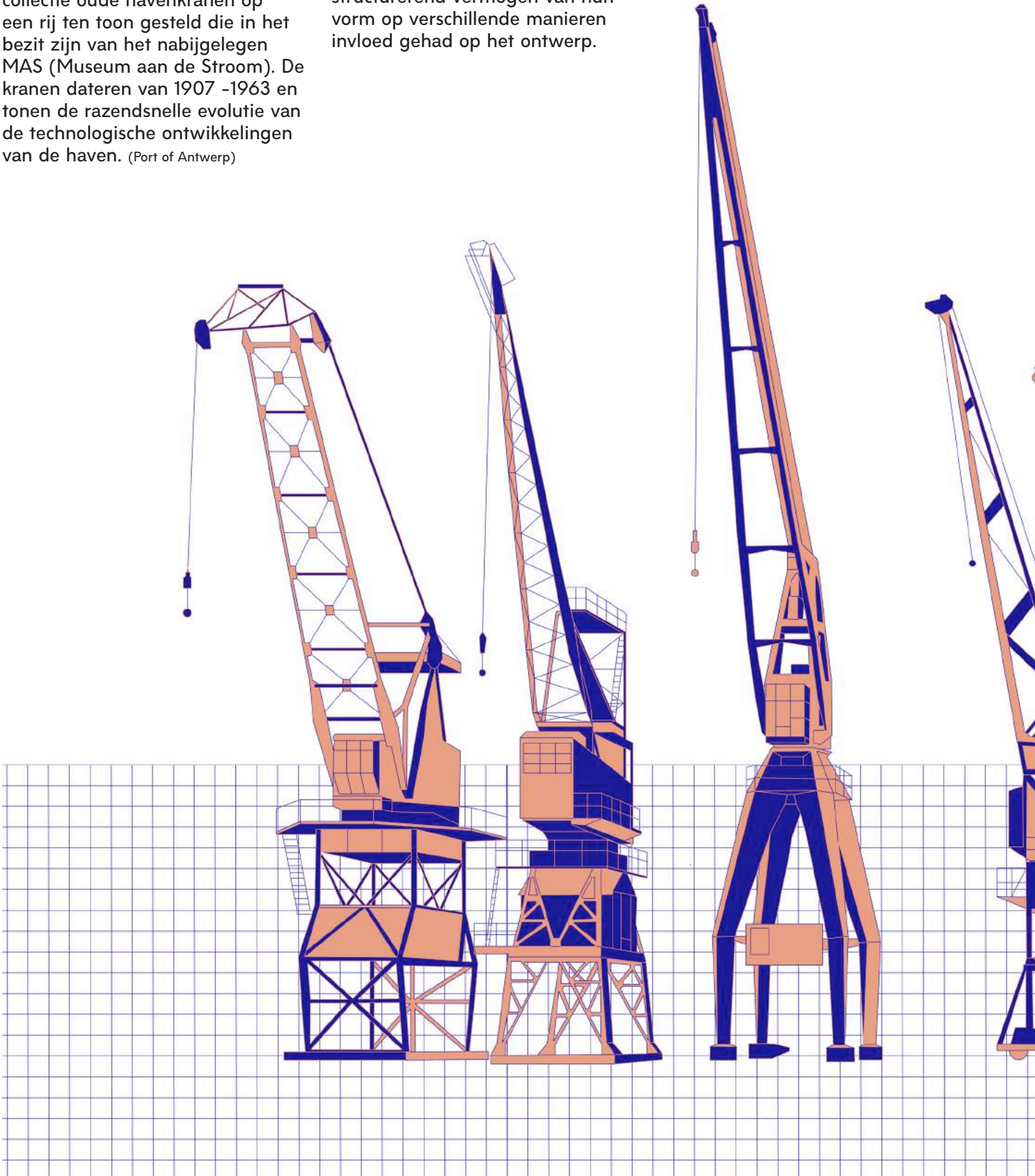
“Het doel is een gebouw ontwerpen dat een organisatie kan stimuleren, uitdagen en ruimte kan geven voor experiment.”

(Koolhaas, 2016)

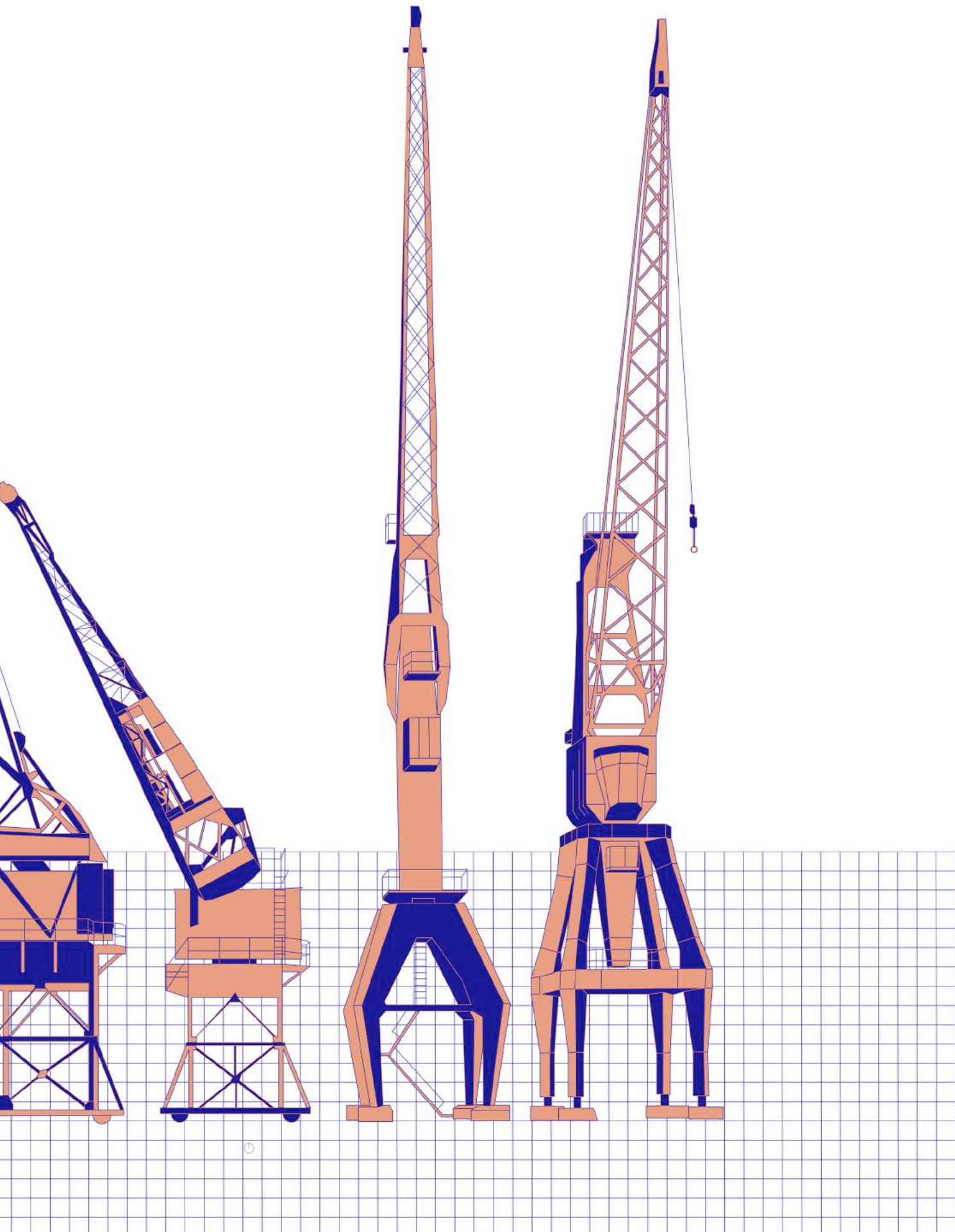
5.0 havenkranen

Aan de Scheldekaaien staat een collectie oude havenkranen op een rij ten toon gesteld die in het bezit zijn van het nabijgelegen MAS (Museum aan de Stroom). De kranen dateren van 1907 -1963 en tonen de razendsnelle evolutie van de technologische ontwikkelingen van de haven. (Port of Antwerp)

De kranen hebben dankzij het structurerend vermogen van hun vorm op verschillende manieren invloed gehad op het ontwerp.

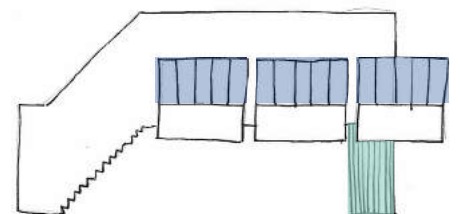
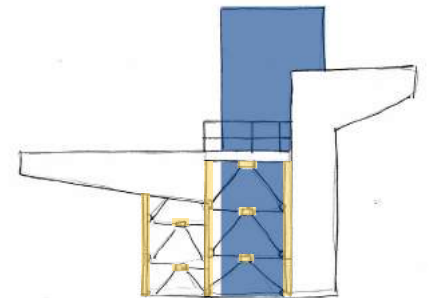
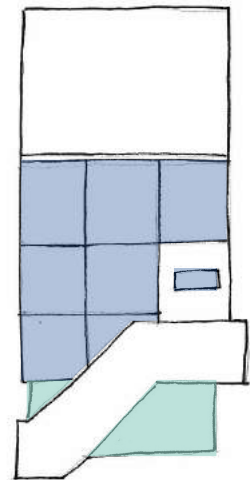
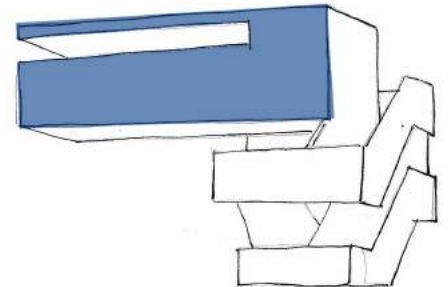
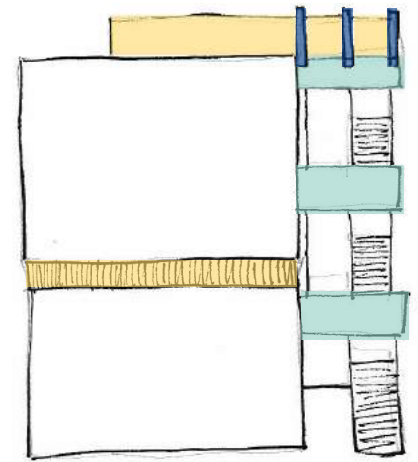
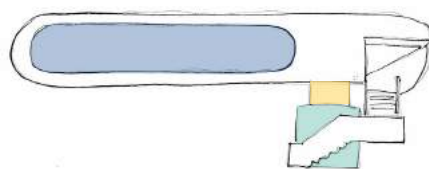
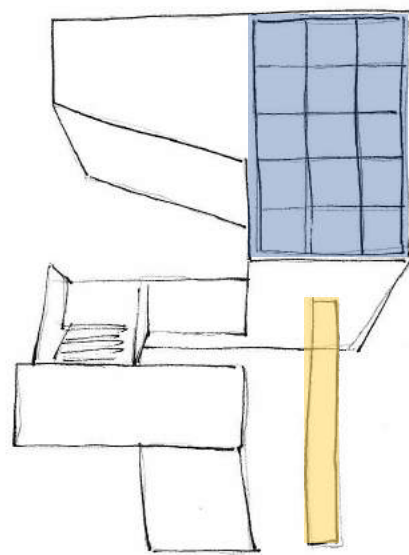
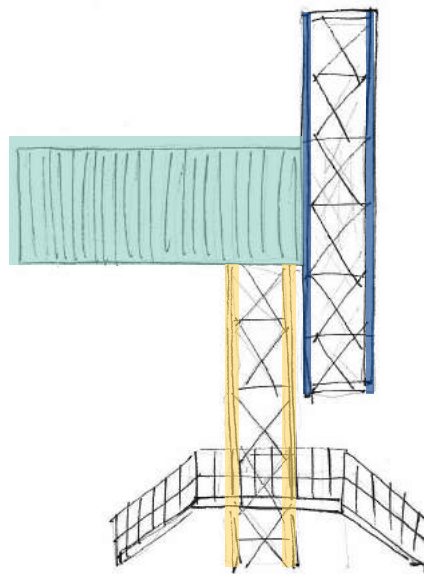
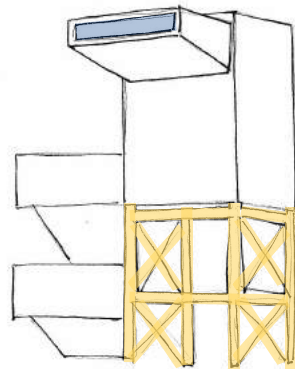
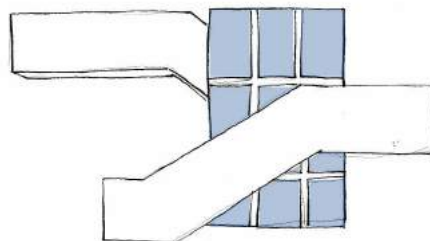
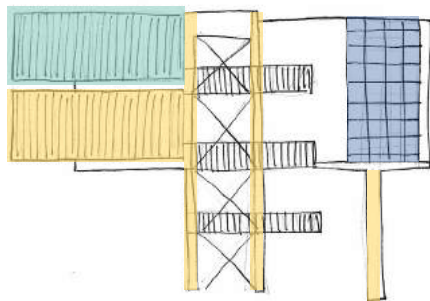
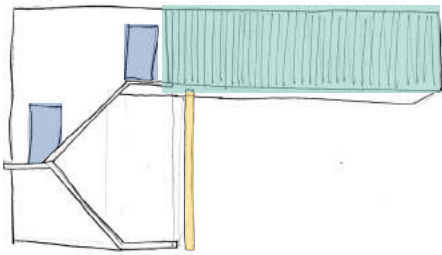
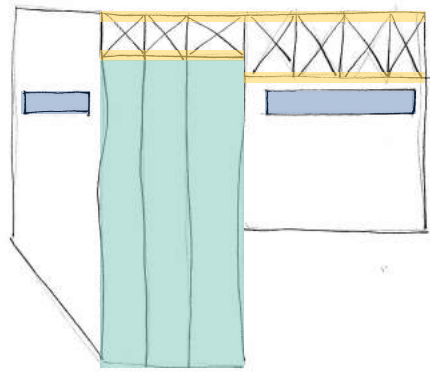

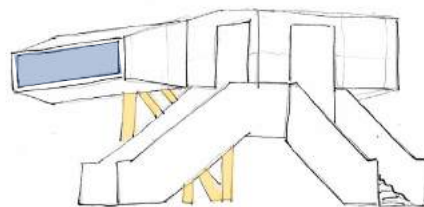
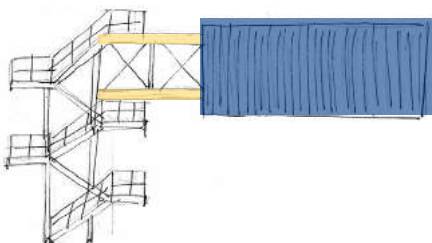
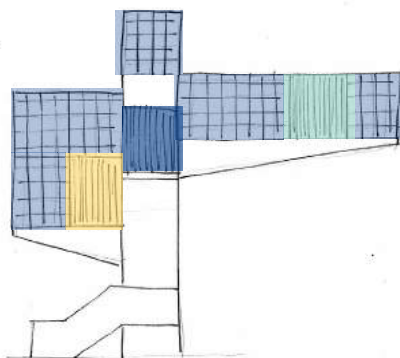
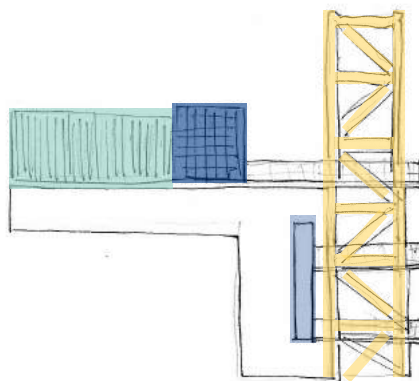
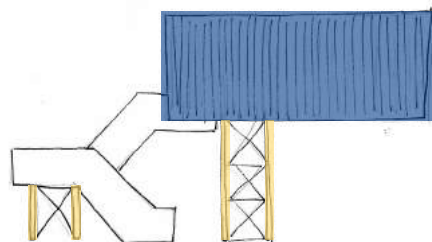
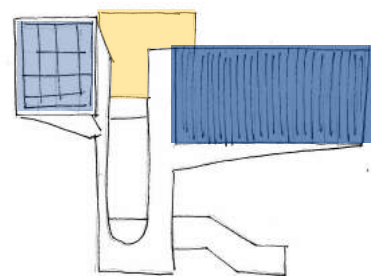
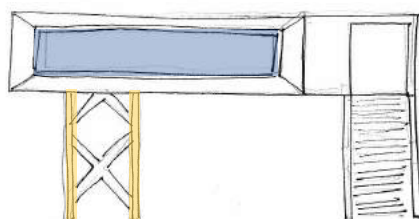
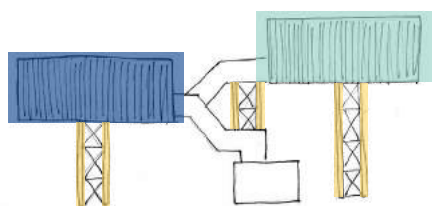
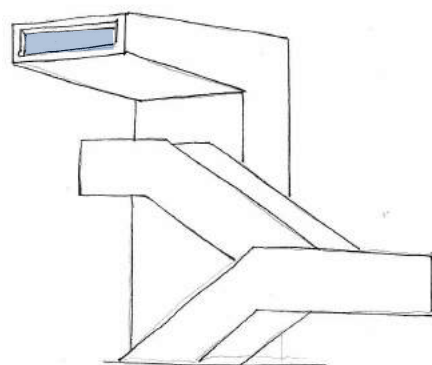
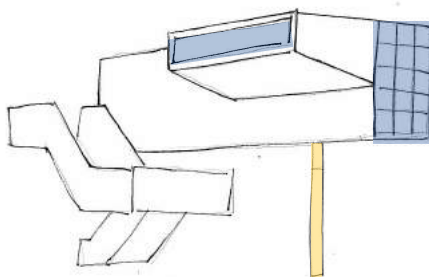
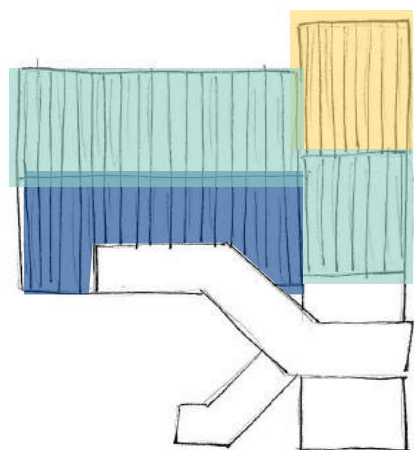
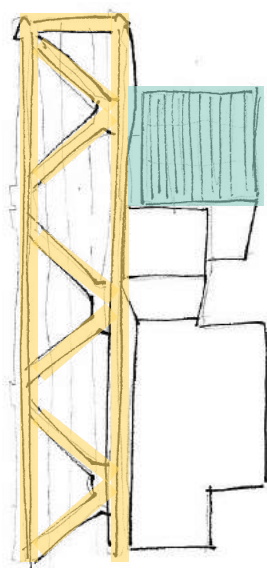
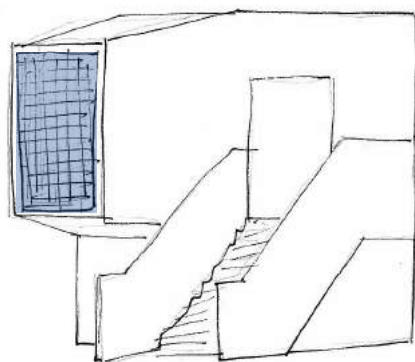
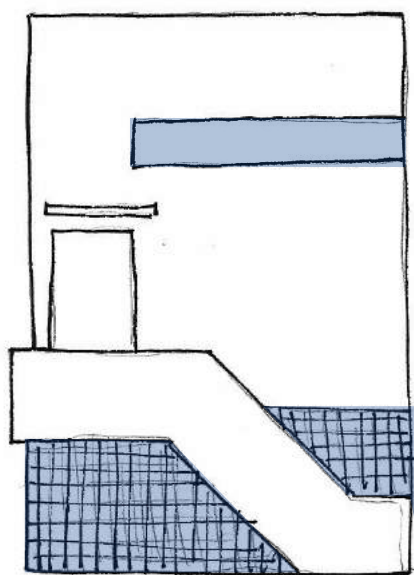

vormelijke invloed op de paviljoenen en ankerpunten

Zoals eerder vermeld vind ik het belangrijk de sfeer van de havencontext te behouden en extra in de verf te zetten. Het tekenen van de oude havenkranen zorgde voor inspiratie voor de vormelijkheid van de paviljoenen en de ankerpunten, met deze achtentwintig schetsen tot gevolg.

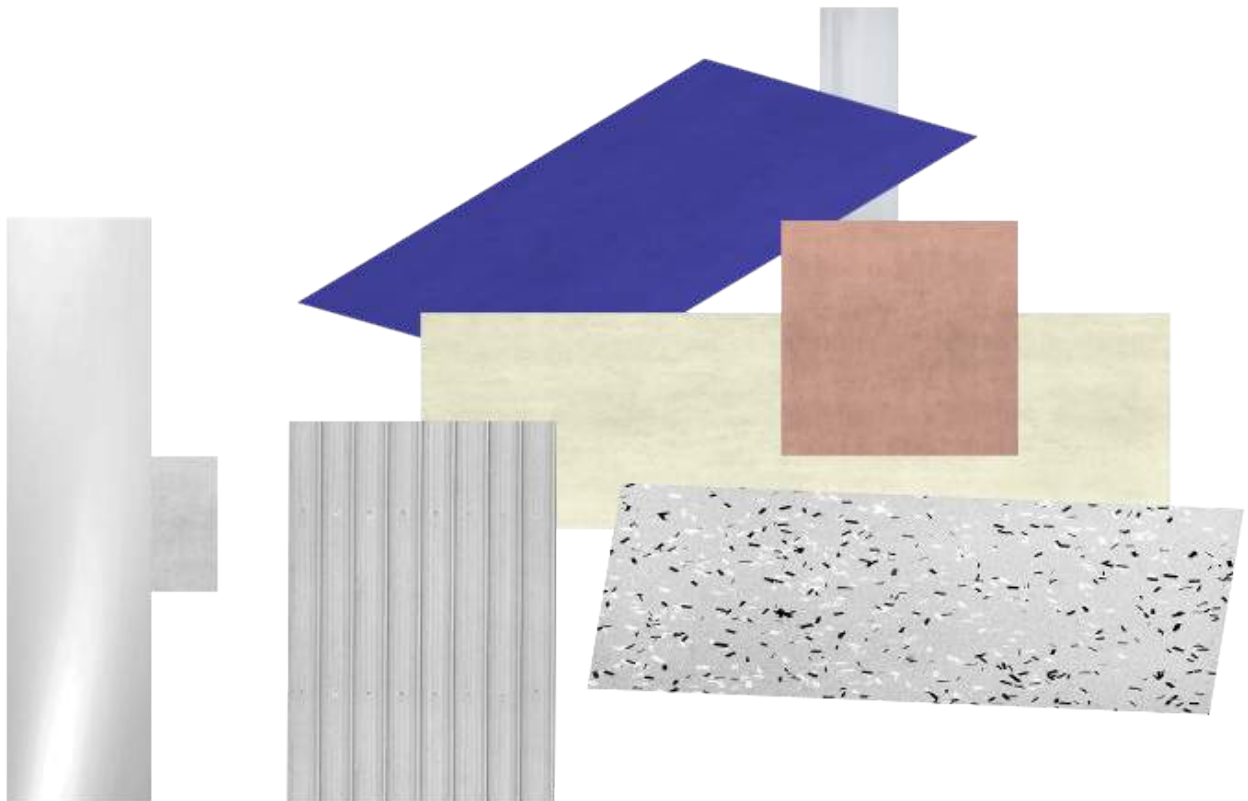

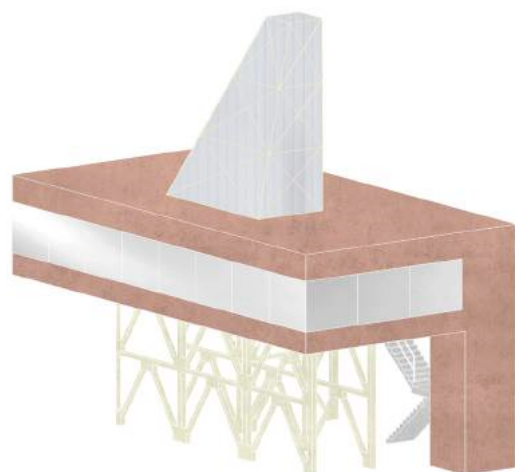
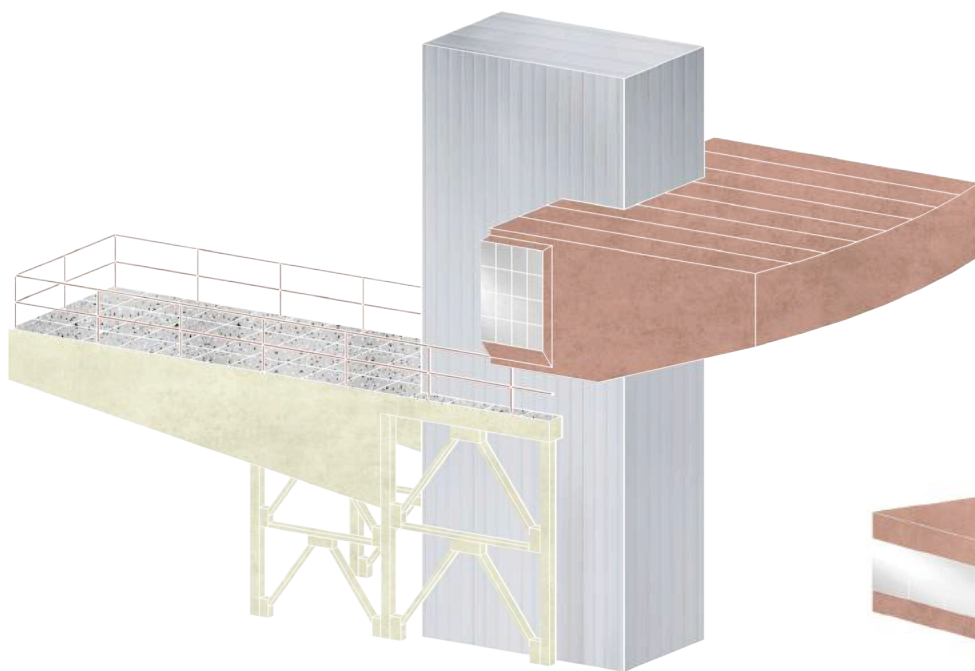
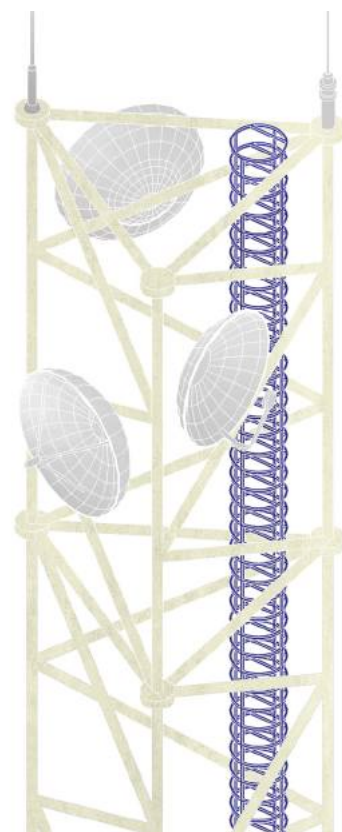
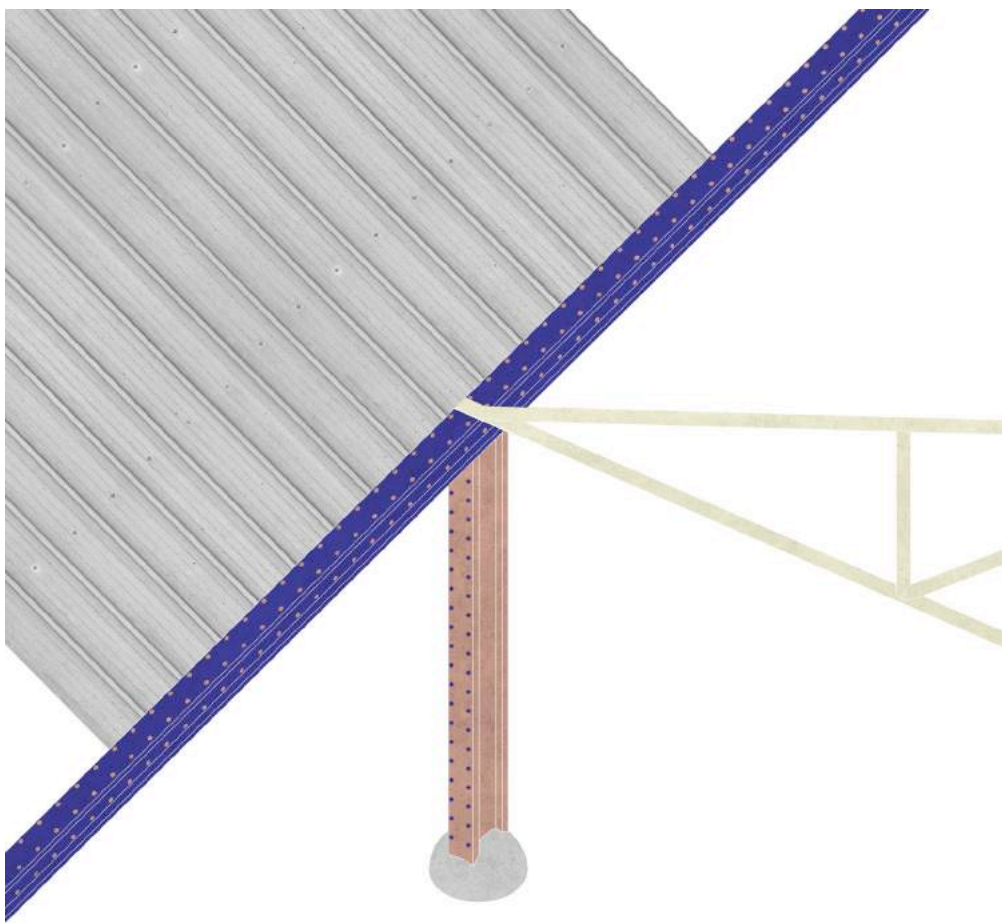

invloed op de materialiteit

De vakwerkstructuren van de ankerpunten en paviljoenen zijn net zoals de oude havenkranen gemaakt uit zachtgeel staal. Multiwall polycarbonaat, blauw / rozegeverfd staal, beton, gespikkelde betontegels en aluminium dakpanelen zijn andere voorkomende materialen.

positionering van de paviljoenen en ankerpunten

De havenkranen dragen ook een stedenbouwkundig vermogen in zich. Net zoals de havenkranen worden de paviljoenen op één lijn aan het water geplaatst. De ankerpunten (roze) verspringen uit deze lijn en hebben een andere schaal als de paviljoenen (blauw).

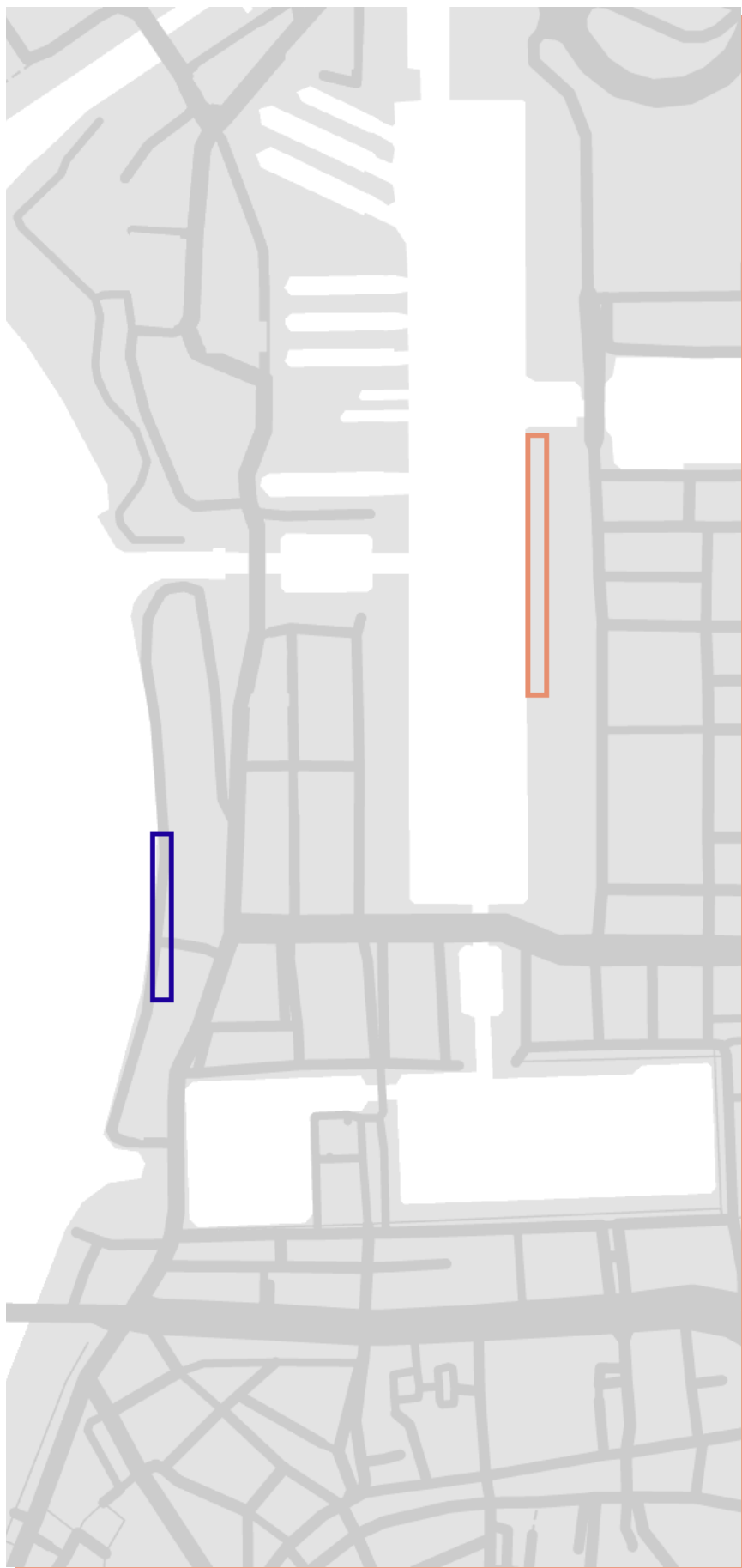
Door de lijn paviljoenen over het hele dok te spreiden wordt de tweede loods bij het ontwerp betrokken waar Bar Paniek en creatieve broedplaats Born in Antwerp reeds huisvesten. Ook zij zullen een bijdrage kunnen leveren aan het dynamisch geheel van de mediacluster.

De lijn van paviljoenen en ankerpunten staat niet in het midden van de restruimte tussen het water en de loods. Dit resulteert in een zes meter brede boulevard aan de rechterkant en een tweeënhalve meter brede reststrook aan de linkerkant. Het grote publiek verder van het water houden heeft niet alleen voordelen voor de veiligheid, het betreft ook de loods en het overdekt stadsplein bij het geheel. De boulevard en de reststrook lopen echter in elkaar over doordat de paviljoenen en ankerpunten verheven zijn van het maaiveld, net zoals de havenkranen.

structuren in dialoog

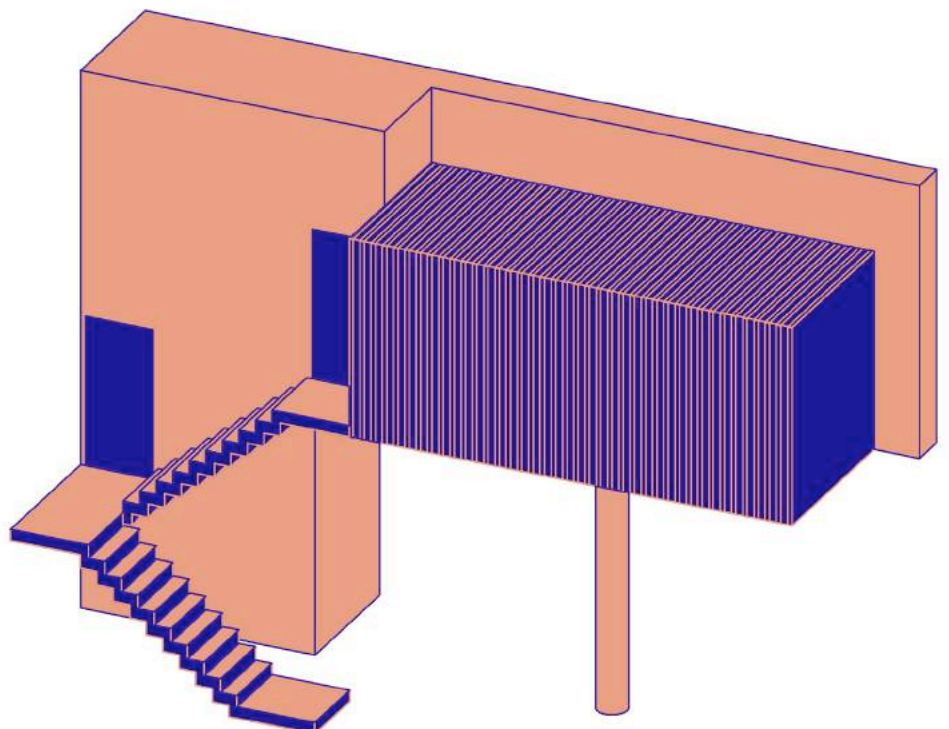
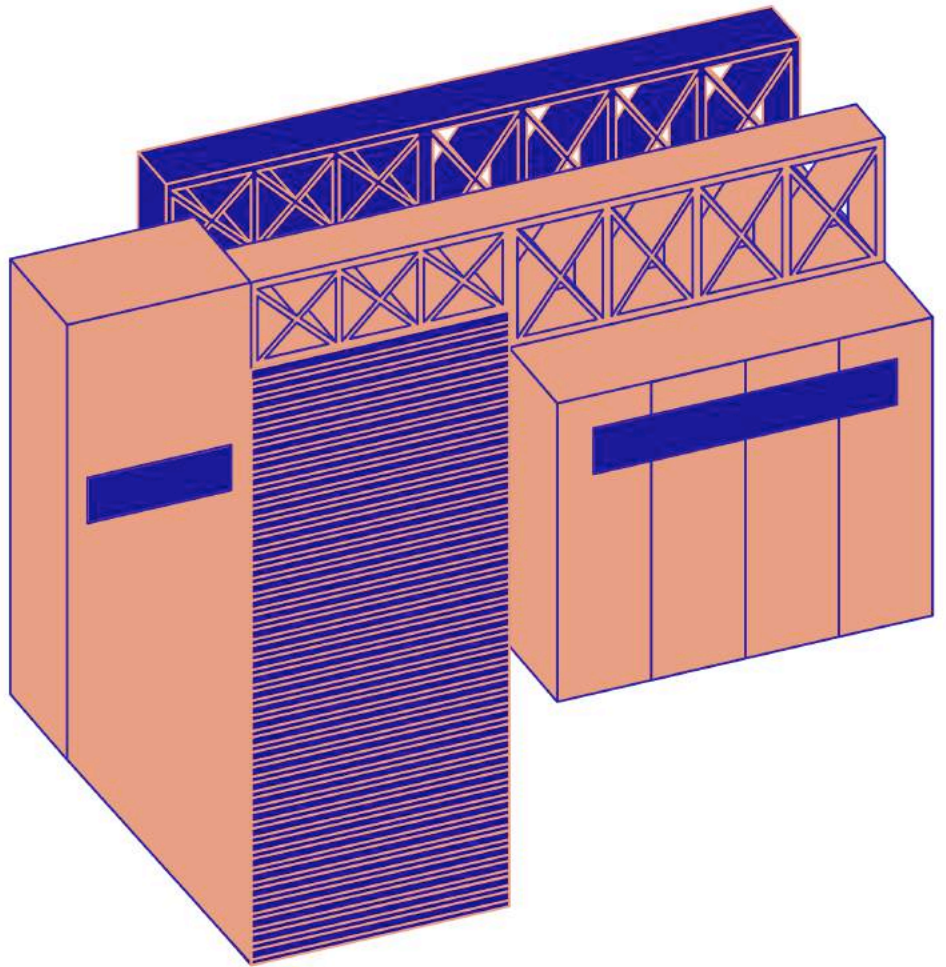
Op twee nabij gelegen locaties staan er nu hoge, havenachtige structuren. Enerzijds de oude havenkranen aan de Schelde (blauw) en anderzijds het ontwerp van de mediacluster (roze). Door hun vormelijke gelijkenissen en hun positionering gaan ze met elkaar in dialoog en zorgen ze voor een sterkere verbintenis tussen de haven en de binnenstad.

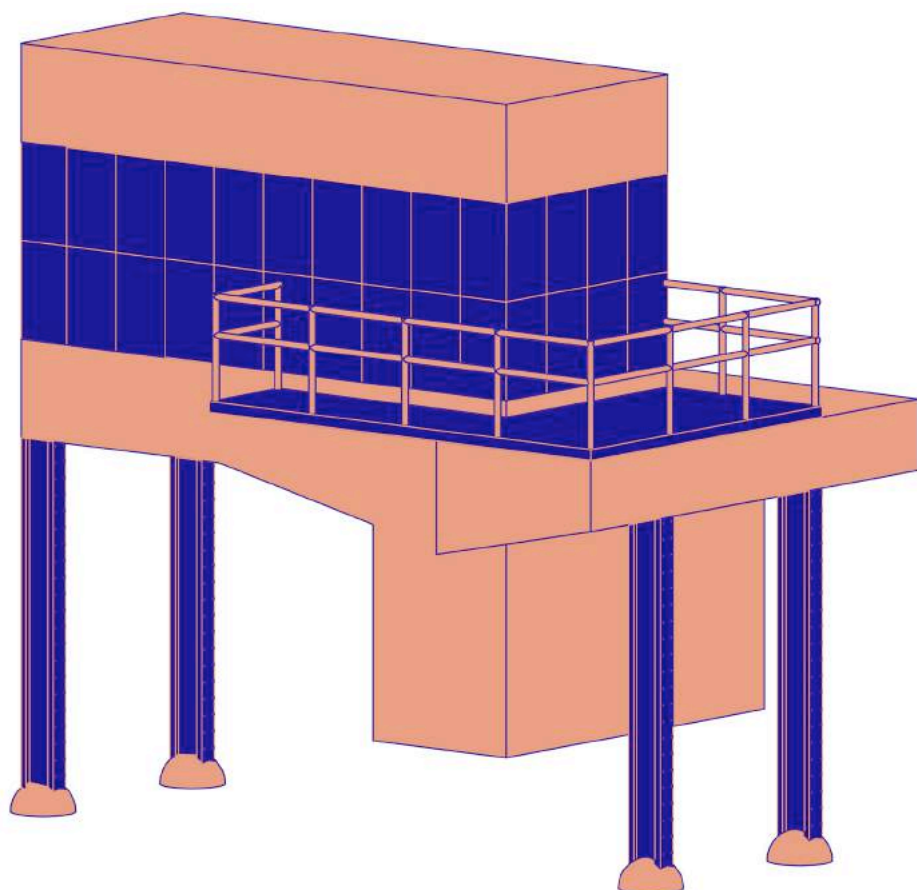
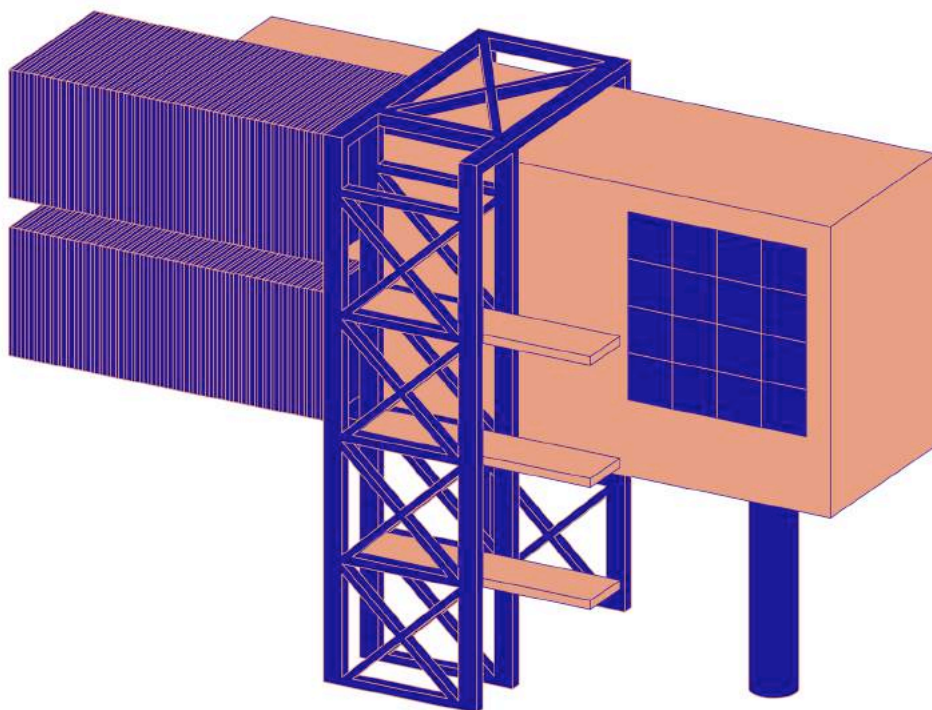

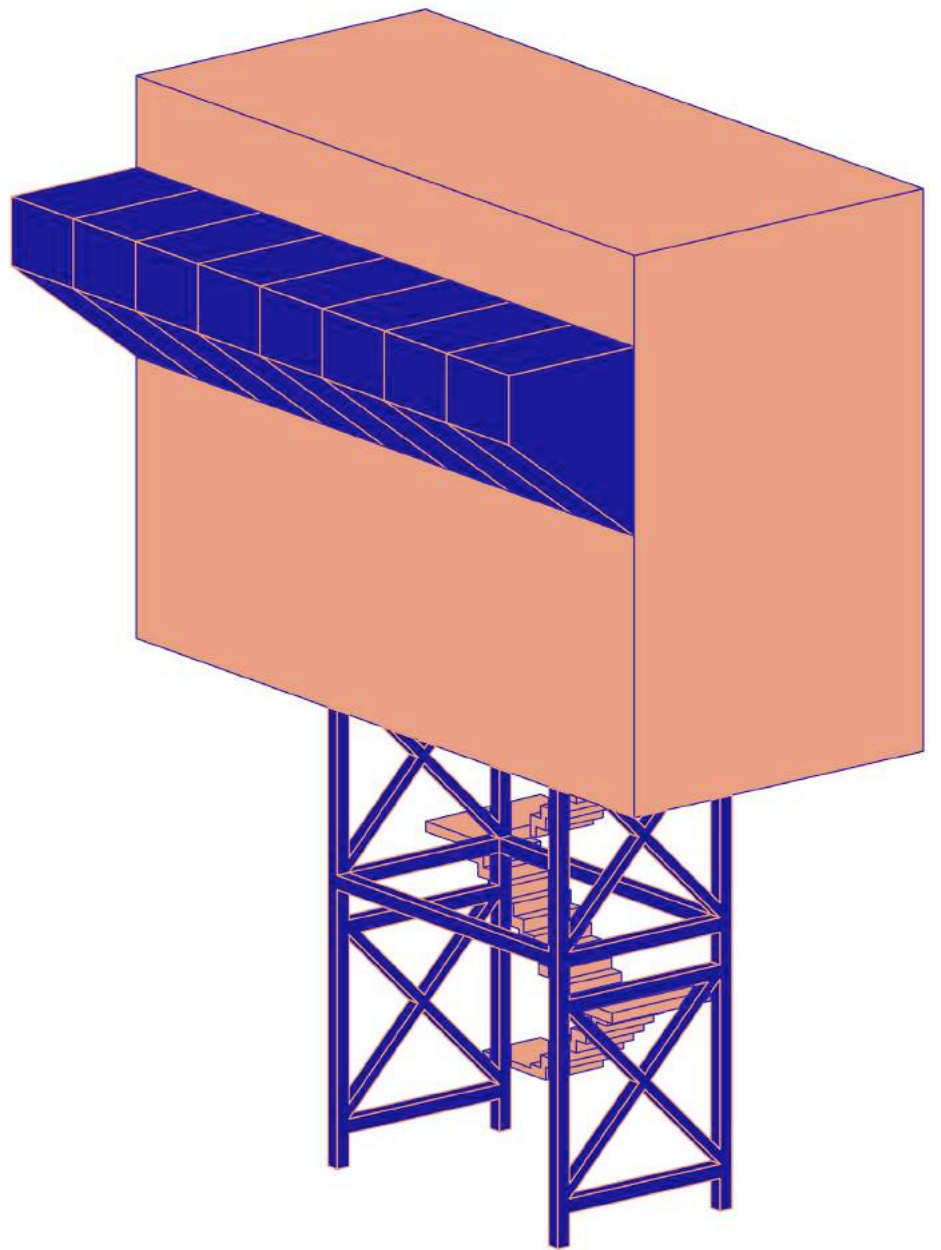
6.0 paviljoenen

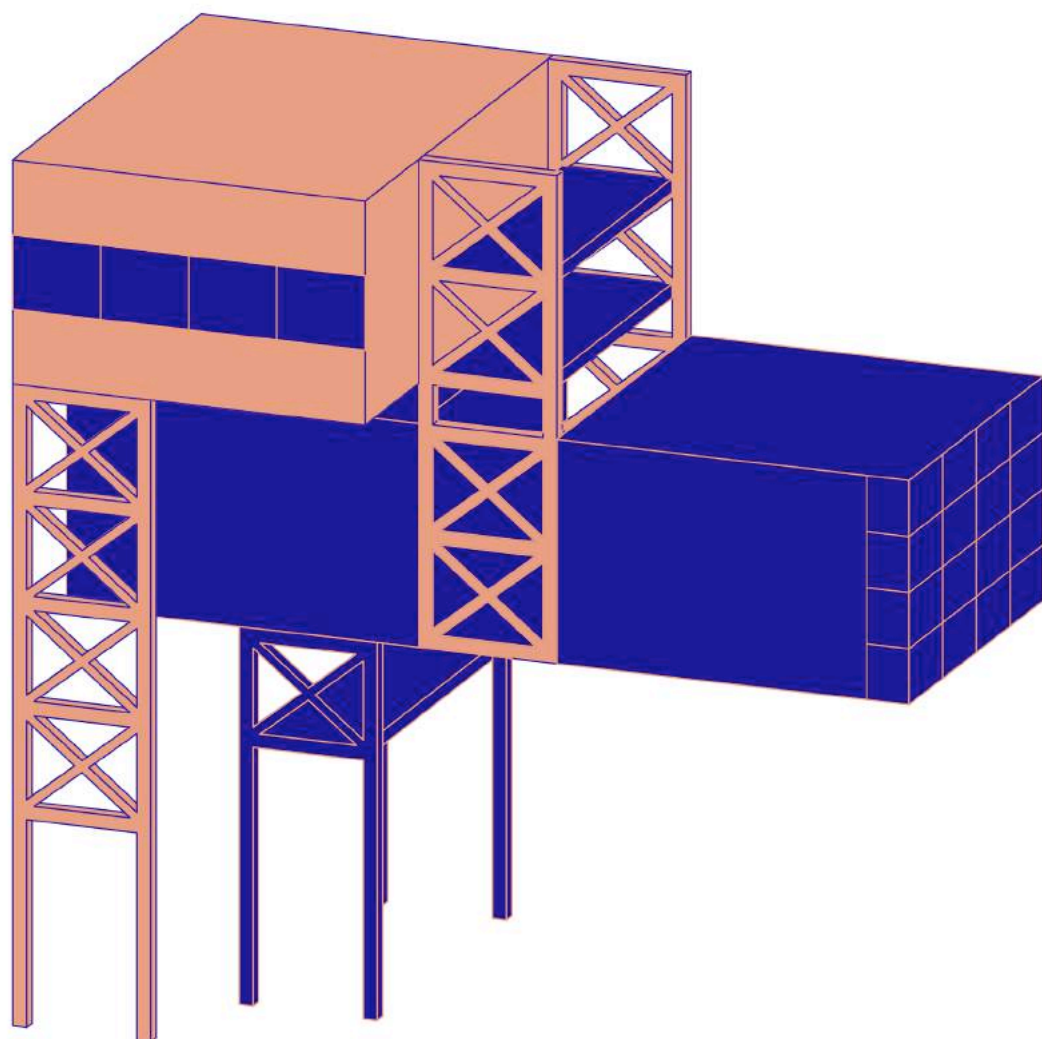
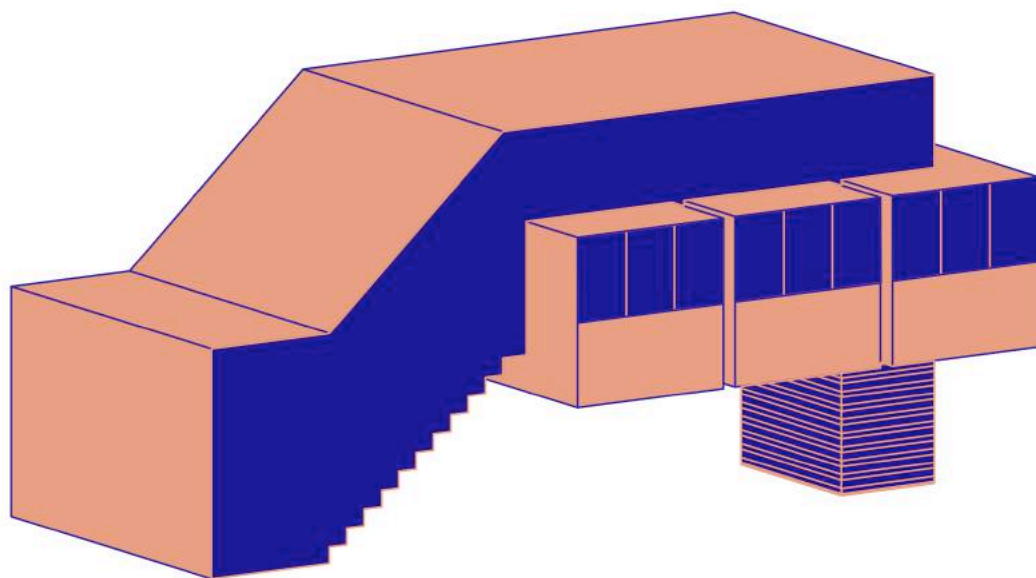
De reeks paviljoenen zijn ontworpen naar een vormelijke sterkte die trachten verschillende functies onder te brengen en de gewenste sfeer op de site te versterken.

7.1 ankerpunt: zendmast

Momenteel kijken we voornamelijk digitale televisie via de ether. DVB-T (Digital Video Broadcasting Terrestrial) heeft een draadloze ontvangst zonder kabelaansluiting of internetverbinding. De zendmast zendt het DVB-T signaal uit via de ether, een digitale antenne vangt dit signaal op en een tuner in het toestel zet dit signaal om in beeld en geluid. (Digitenne)

Internet-tv is aan een opmars bezig en zou antenne-tv onder druk zetten. Tot op zekere hoogte is dit reeds realiteit. Een rapport uit 2015 wijst op de "aanzienlijke daling van de traditionele televisie op technologisch ontwikkelde markten" (Nielsen & Sambrook, 2016) en vreest voor een instorting van traditionele televisie door de daling van 3 à 4% per jaar sinds 2012. Een gevolg van deze daling is zichtbaar vanaf 2017: vanaf dit jaar geven adverteerders meer geld uit aan digitale reclame dan aan reclame op traditionele televisie. (Sheeraz Raza, 2018)

En toch moeten we de opmars van internet-tv met een korreltje zout nemen. Televisie kijken via antenne is in de afgelopen jaren inderdaad met 26 minuten per dag gedaald, maar dit resulteert nog steeds in 3 uur en 36 minuten per dag. (Thinkbox, 2015) Enders Analysis (2015) voorspelt dat de omroepsector nog vele jaren het grootste aantal kijkers zal vertegenwoordigen, waarvan in 2025 nog steeds driekwart.

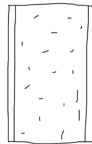
Met deze studies in het achterhoofd is het plaatsen van een zendmast op de site geen overbodige luxe. Tevens zal de zendmast dienst doen als herkenningspunt van de mediacluster.

fernsehturm berlijn
368m
uitzichtplatform op
203m
bij goed weer kan je
40km ver kijken

gerbrandytoren ned
372m
12 m antenne
260m stalen buismast
met tuidraden.
100m betonnen toren.

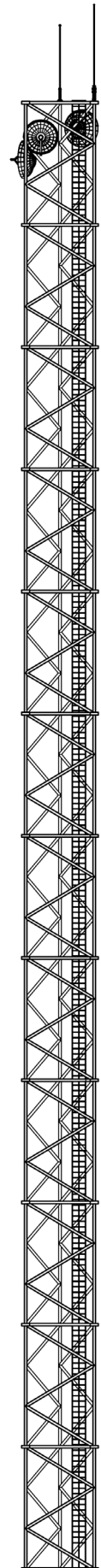
zagreb
169m
gewapend beton
restaurant op 75m

witti wisconsin
329,4m
vakwerk 'tipi'

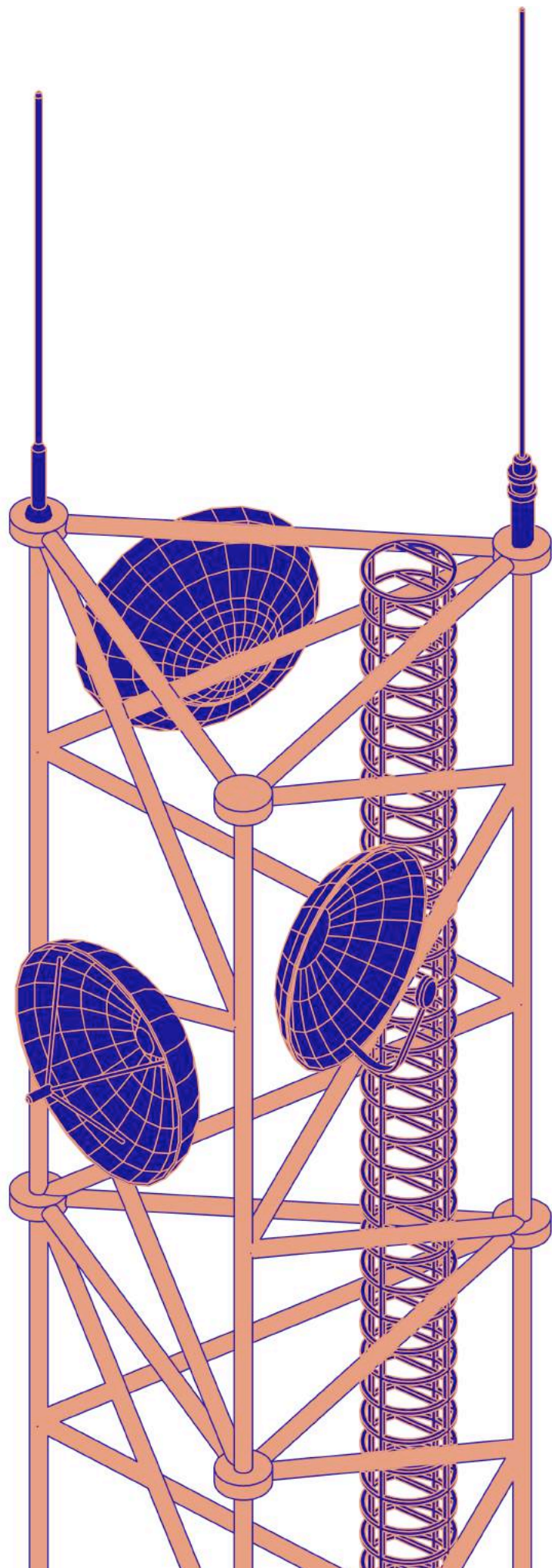

vilnius litouwen
326m
bungeesprong op
160m

- 71,8m -

- 3,7m -

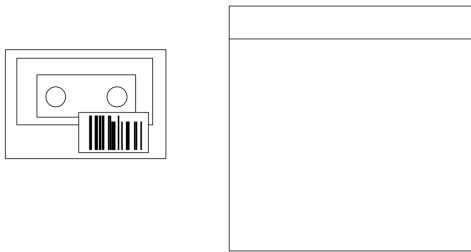
7.2 ankerpunt: archief

VIAA (Het Vlaams Instituut voor de Archivering en de ontsluiting van het Audiovisueel erfgoed) werd in 2012 opgericht met als doel het digitaliseren en digitaal bewaren van ons audiovisueel erfgoed. (VIAA, 2013)

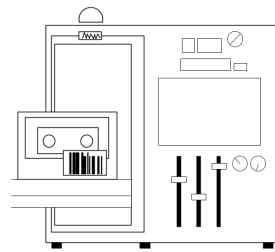
Cruciaal is dat bij het nieuwe omroepgebouw van de VRT geen opslagplek meer wordt voorzien voor analoge dragers, behalve voor filmrollen. VIAA zou op het moment van ingebruikname immers gereed zijn met het proces van digitalisering. Om die reden is het voorzien van een analoge opslagplek geen ontwerpvereiste meer bij de mediacluster.

Bij stap 2.3 zie je dat VIAA 3 kopieën van hoge resolutie bewaart op 3 verschillende plaatsen. (VIAA, 2013) Op de site wordt een archief voorzien waar één van de drie kopieën wordt bewaard en waar men het audiovisuele erfgoed kan raadplegen.

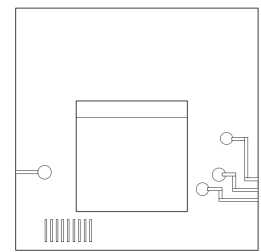
1 digitalisering

identificatienummer +
technische metadata

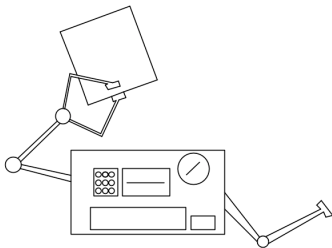

materiaal digitaliseren

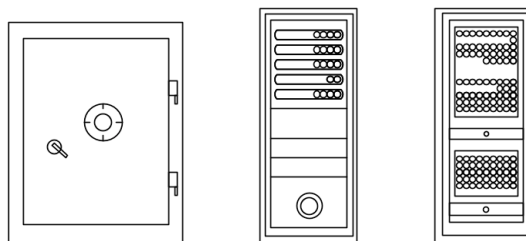

materiaal bundelen
als SIP-pakket

2 ingest proces

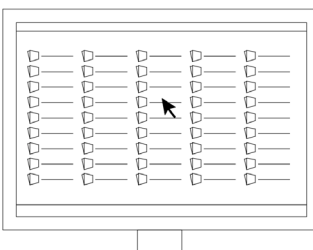

tape-robot leest gegevens
+ controle

3 kopieën van hoge resolutie op 3 verschillende plaatsen

3 archief

nu zit het digitale object in
het digitale archief

4 duurzame bewaring

controle op schade en formaten

5 interactie

het archief kan gebruikt
worden voor onderwijs,
onderzoek en het
grote publiek.

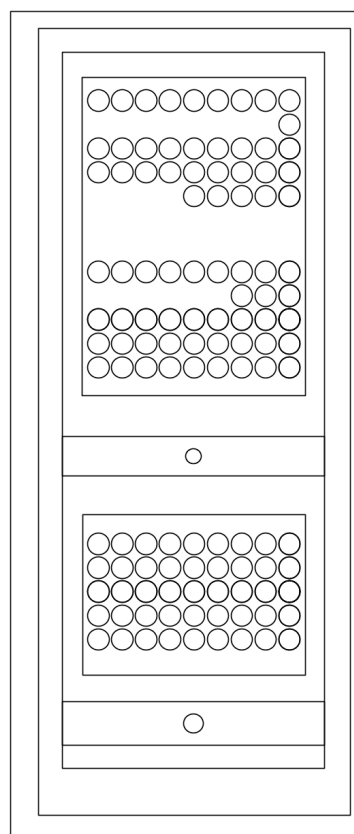
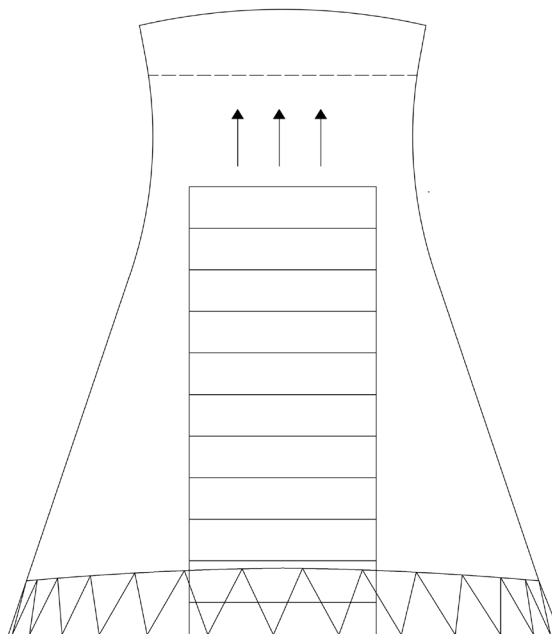
De warmteproductie in het archief zal hoog zijn door de aanwezigheid van servers. Het is van groot belang dat de serverruimte koel blijft. Oververhitting kan namelijk zorgen voor storing, slijtage en uitval van de apparatuur. Ter vervanging van een niet erg geliefde airconditioning wil ik net zoals in het ontwerpvoorstel van De Vylder-Vinck-Taillieu verstandig omgaan met warmteproductie. De geproduceerde warmte wordt weggeleid, opgeslagen en gebruikt voor het verwarmen van andere gebouwen op de site.

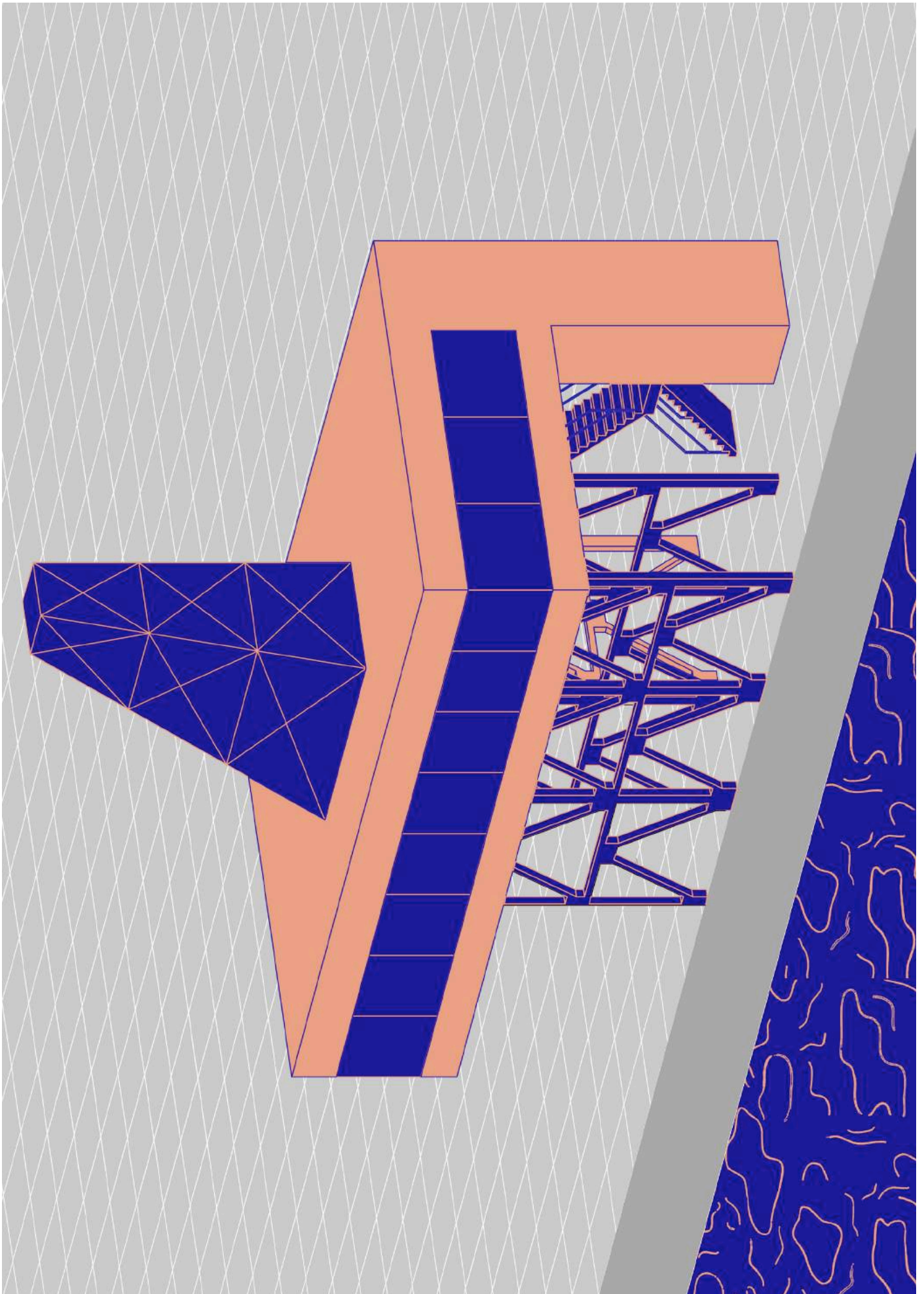
Vormelijk steun ik op het principe van een koeltoren. In een koeltoren wordt warmte onttrokken aan water door het water in contact te brengen met lucht. Hierdoor kan er lager dan de omgevingstemperatuur worden gekoeld waardoor de serverruimte koel blijft. (Almece) Het af te koelen water komt uit het Kattendijkdok.

Door alle voorzieningen aan één zijde van het plan te plaatsen is de ruimte waarin de servers geraadpleegd kunnen worden erg open en luchtig. Mensen komen langs één zijde binnen waardoor controle mogelijk is op wie er binnenkomt en buiten gaat.

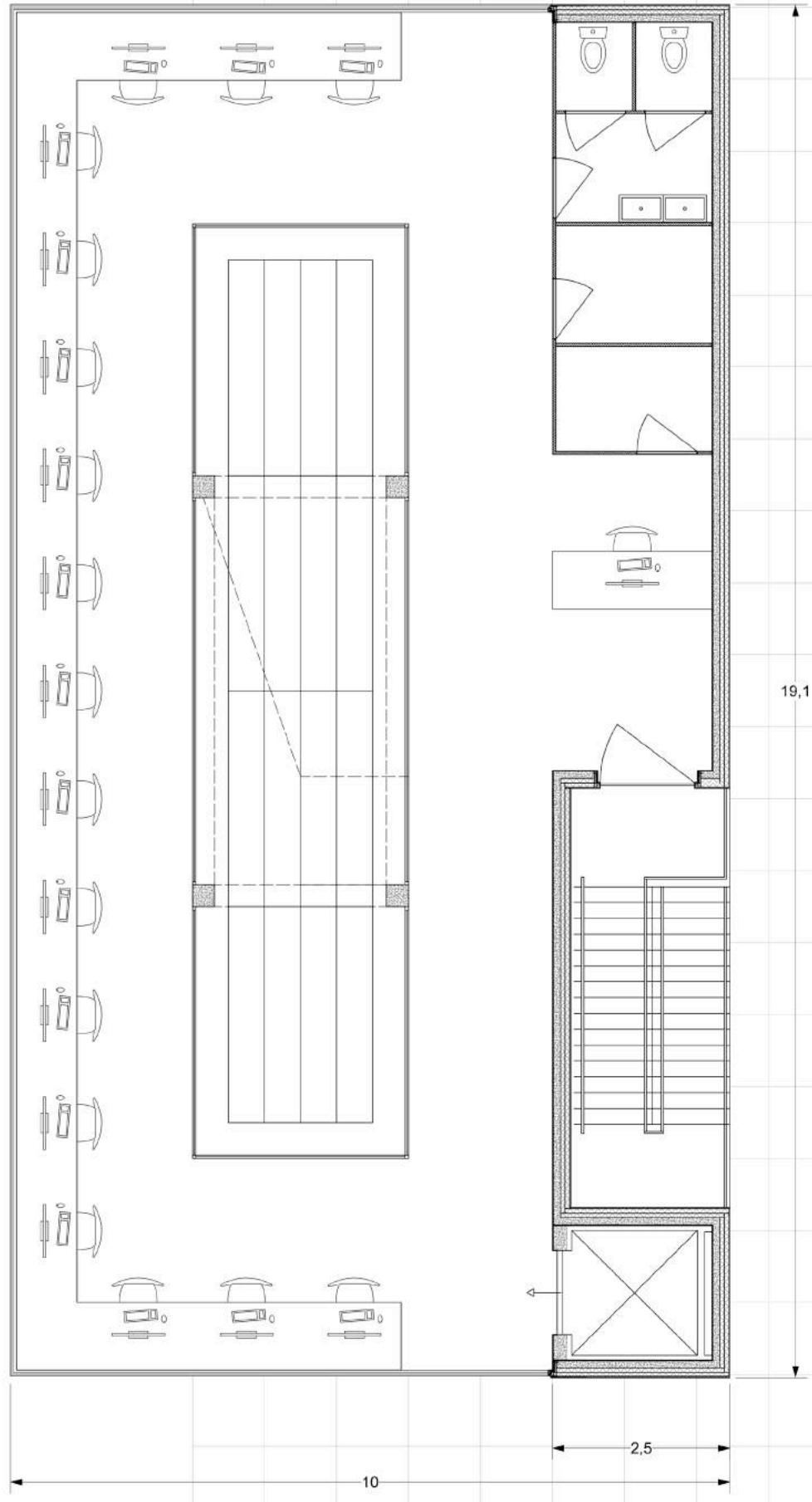
In het midden van de ruimte staan de servers opgestapeld. De servers zijn afgeschermd maar wel zichtbaar. Door de servers niet te verstoppen wil ik de lijn doortrekken van het openbare karakter: iedereen mag (mits aanmelding) het archief raadplegen.

Het gebouw kraagt over het water waardoor je tijdens het raadplegen kan genieten van een panoramisch zicht.

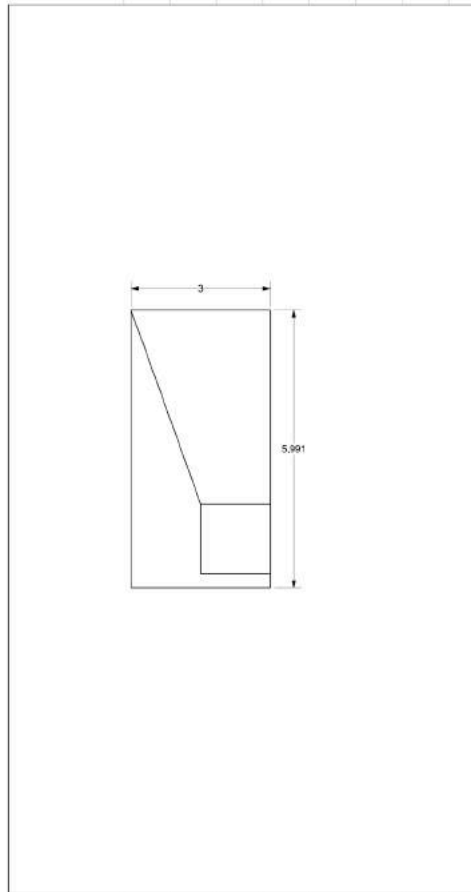

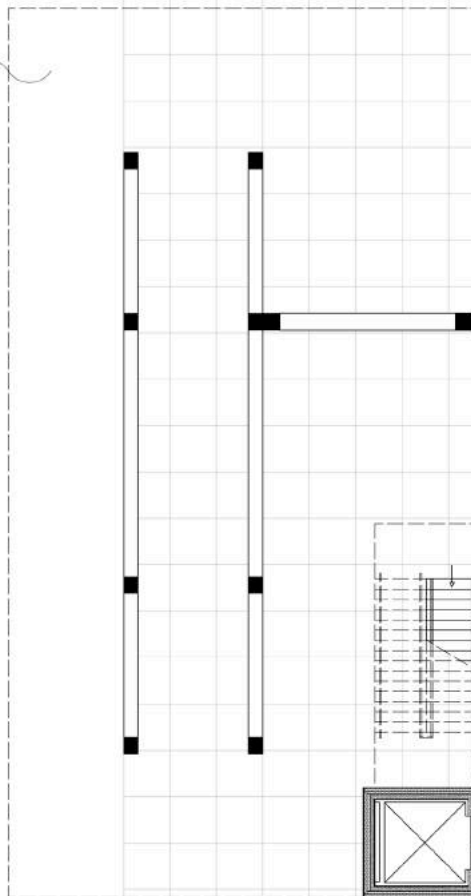

+1

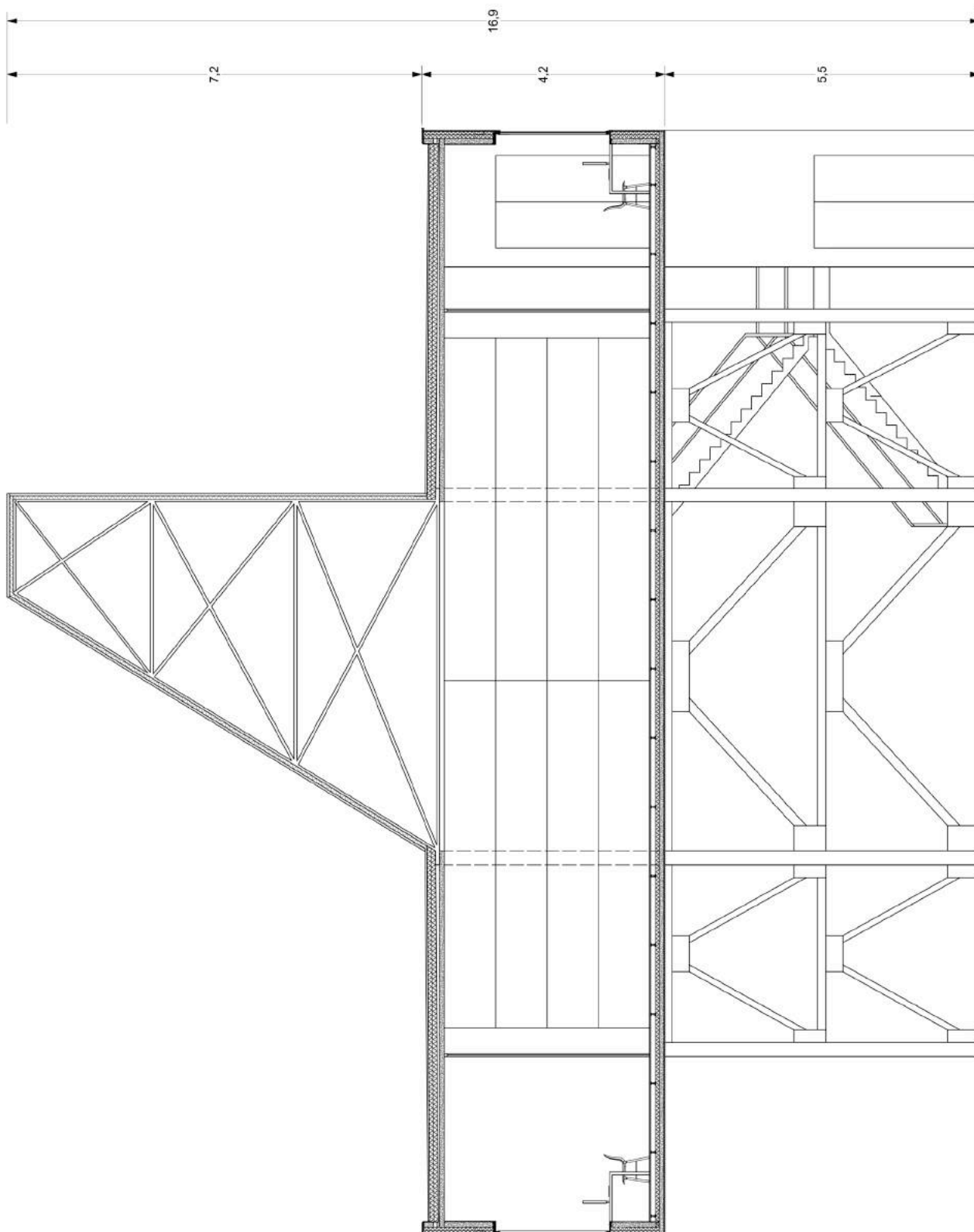

dak

+0

7.3 ankerpunt: cockpit

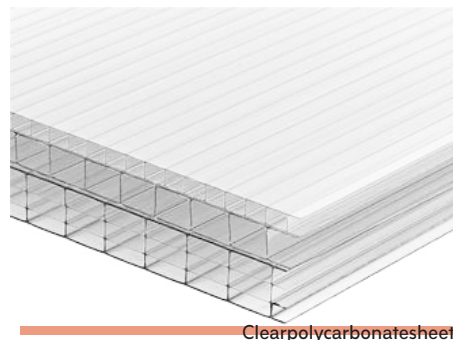
De cockpit, de controlekamer, het hart van het mediahuis. In deze cockpit zitten drie technici die de geproduceerde inhoud via de zendmast de wereld in zenden.

De belangrijkste vereisten van deze cockpit zijn dat er geconcentreerd, zonder afleiding moet kunnen worden gewerkt en dat het zonlicht diffuus in de ruimte binnenvalt. Direct zonlicht op de schermen zorgt immers voor onleesbaarheid.

Het ontwerp bestaat uit drie elementen: een kern met circulatie, een groot terras dat over het water kraagt en de cockpit op tien meter hoogte. De cockpit is verdeeld in drie zones: een zone voor ontspanning in het salon, een zone om aan tafel te vergaderen en een zone waar men aan de computers werkt. Deze drie zones kunnen één ruimte delen aangezien de technici nagenoeg altijd betrokken zullen zijn bij gesprekken die gevoerd worden in de andere zones van de ruimte. De zones worden verdeeld aan de hand van de helling in de vloer. Enerzijds zorgt het hoogteverschil ten gevolge van de helling van de vloer voor een platform waarop de technici aan de computer werken. Anderzijds zorgt de trap van het platform voor een tweede verdeling tussen de lounge en de vergadertafel. De helling zorgt tevens voor een optimale ergonomie van de werknemers: de technici plaatsen hun voeten op het schuine vlak waardoor ze automatisch een betere houding hebben tijdens het werken.

De ramen zijn ver genoeg van het werkplatform verwijderd om geen direct zonlicht op de schermen te kunnen schijnen. Om er voor te zorgen dat de werknemers in een lichte, aangename ruimte zitten bestaat de aangrenzende circulatiekern uit Multiwall polycarbonaat-platen. Uit een rapport van Booms, R. (2017) blijkt dat polycarbonaat zelfdovend, en dus een brandveilig materiaal is. Verder is polycarbonaat ook akoestisch isolerend, zeer sterk en slagvast. (Vink) Helaas is de thermische isolatie van polycarbonaat niet uitstekend. Door het gebruik van de Multiwall polycarbonaatplaten, die bestaan uit verschillende kamers, zal de thermische isolatie er aanzienlijk op vooruitgaan. Overigens zal de onttrokken warmte, geproduceerd in het archief, gebruikt kunnen worden om de cockpit bijkomstig te verwarmen.

De cockpit tracht een zeer lichte, ergonomische en functionele ruimte te zijn.

Clearpolycarbonatesheet

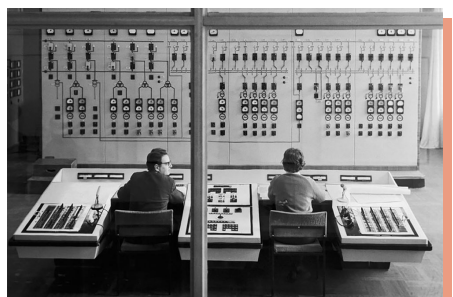

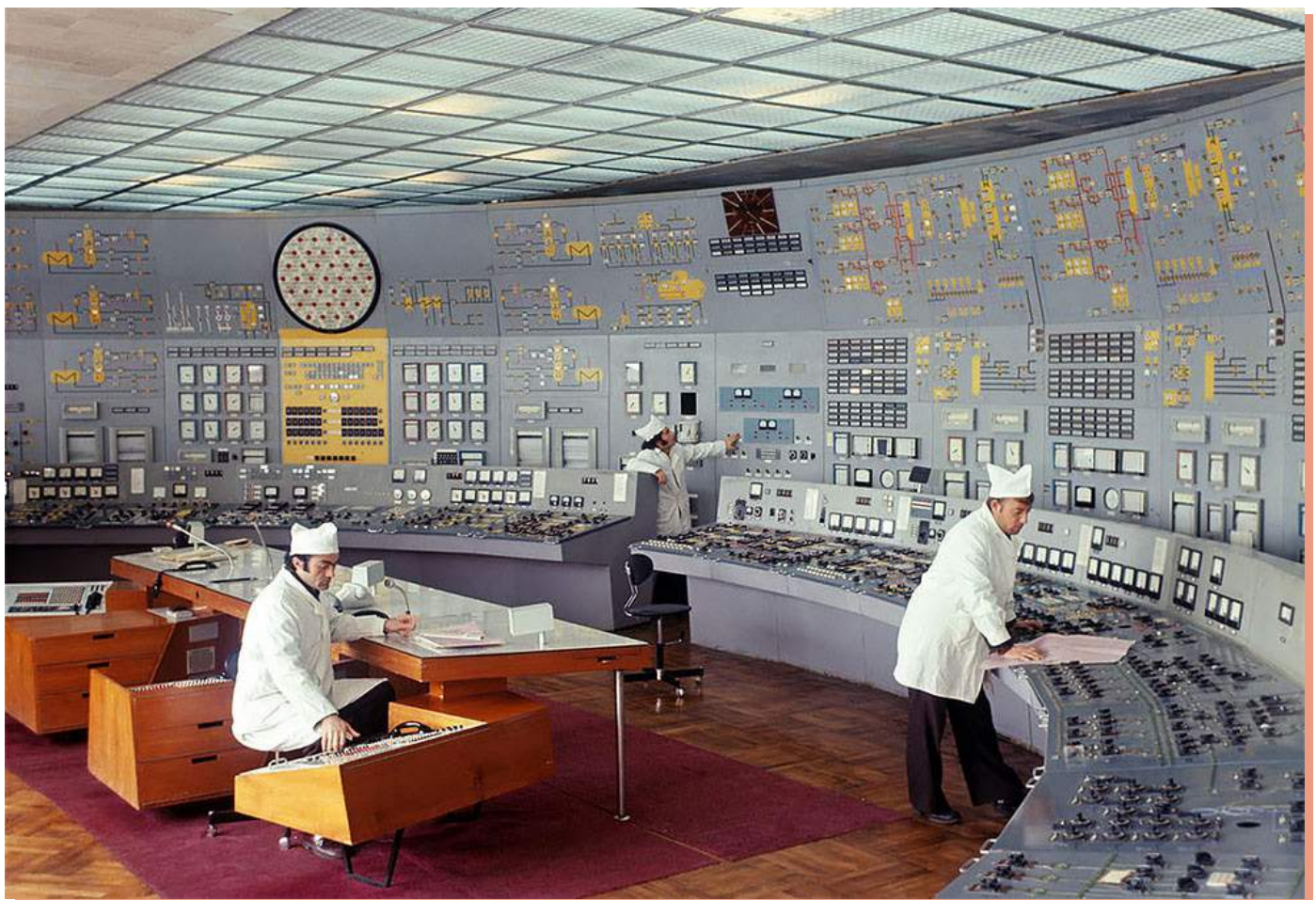
De Regiekamer

Мартина Шахбазяна / Martin Kabazyan

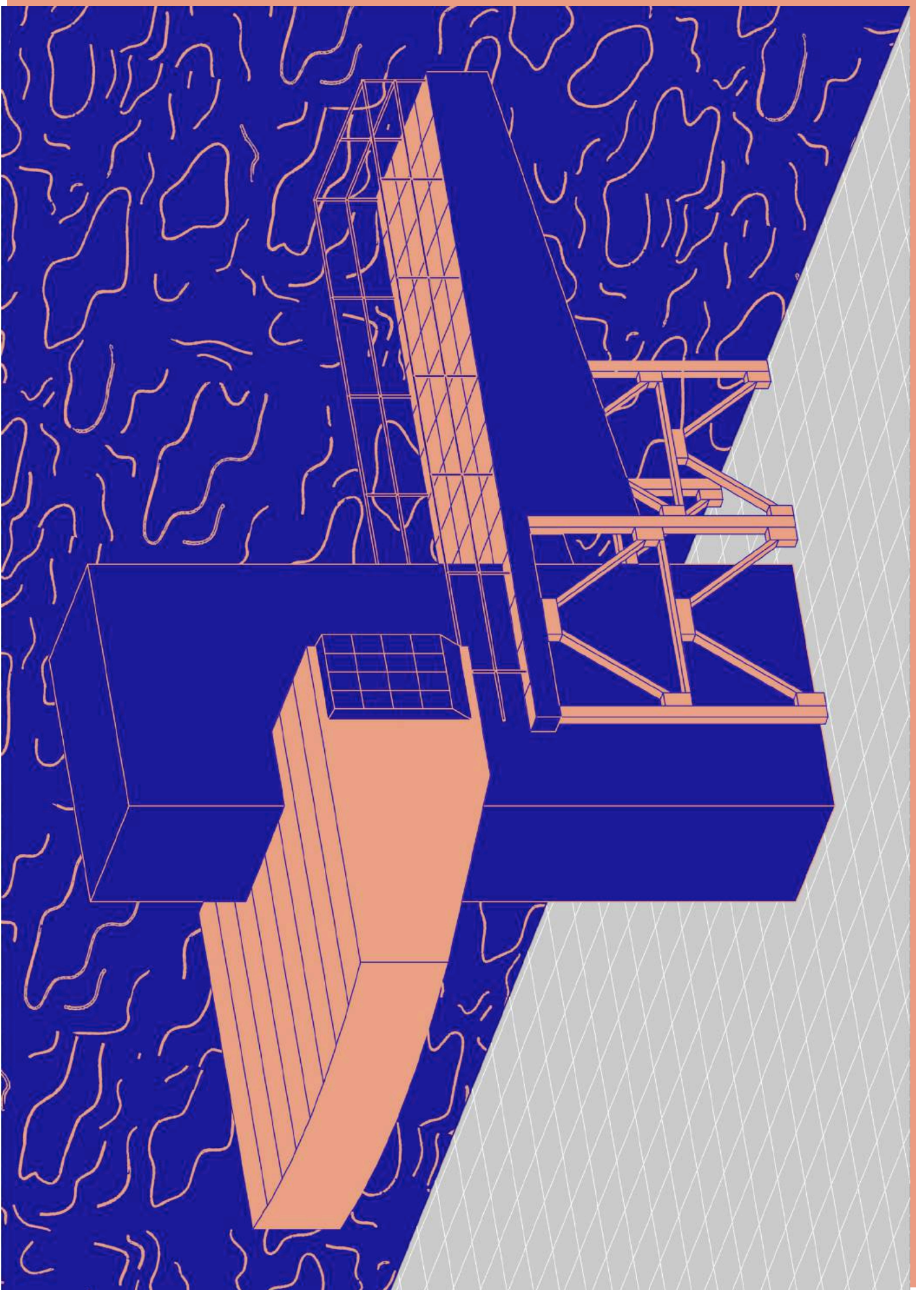

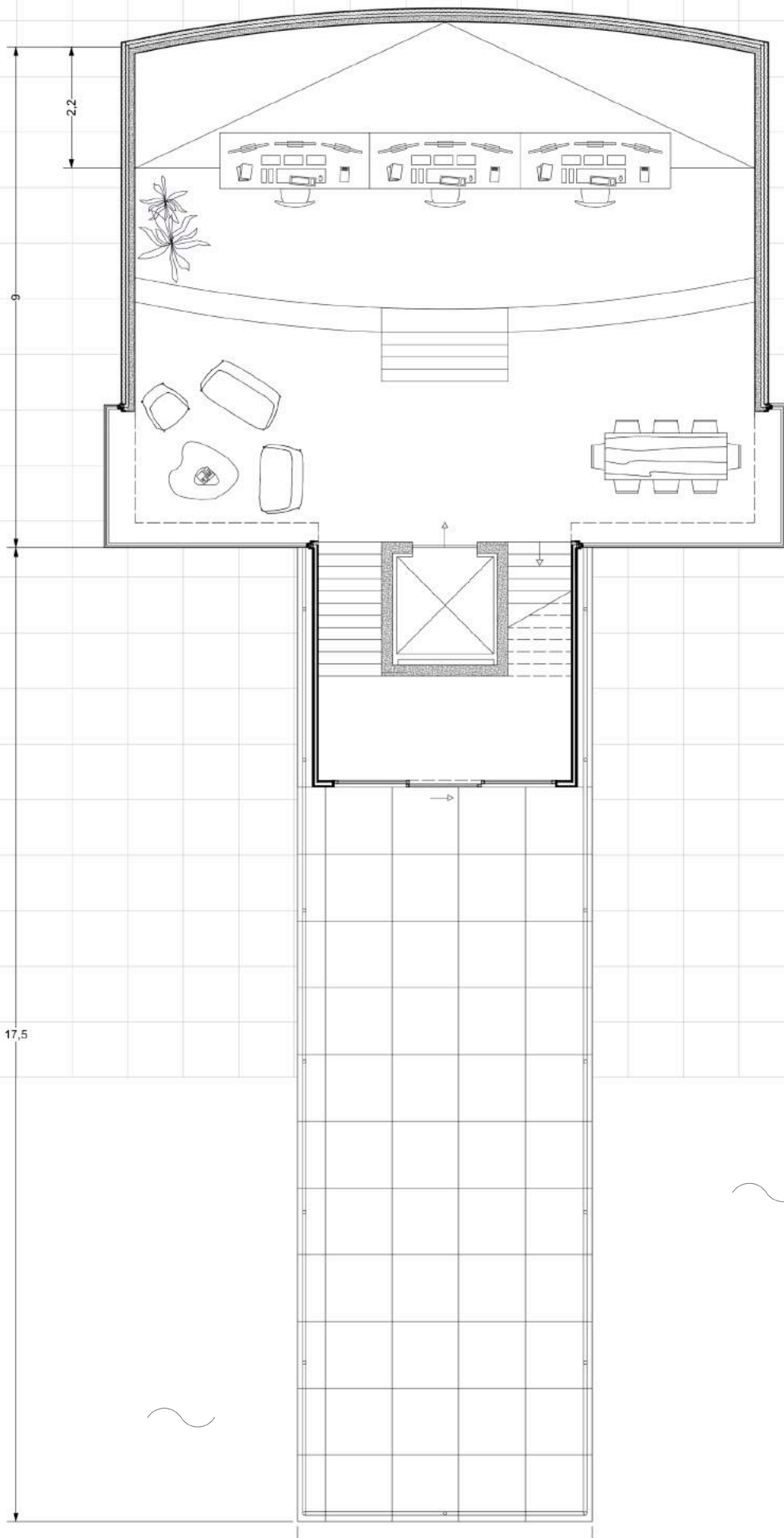
Юрий Белинский / Yuri Belinsky

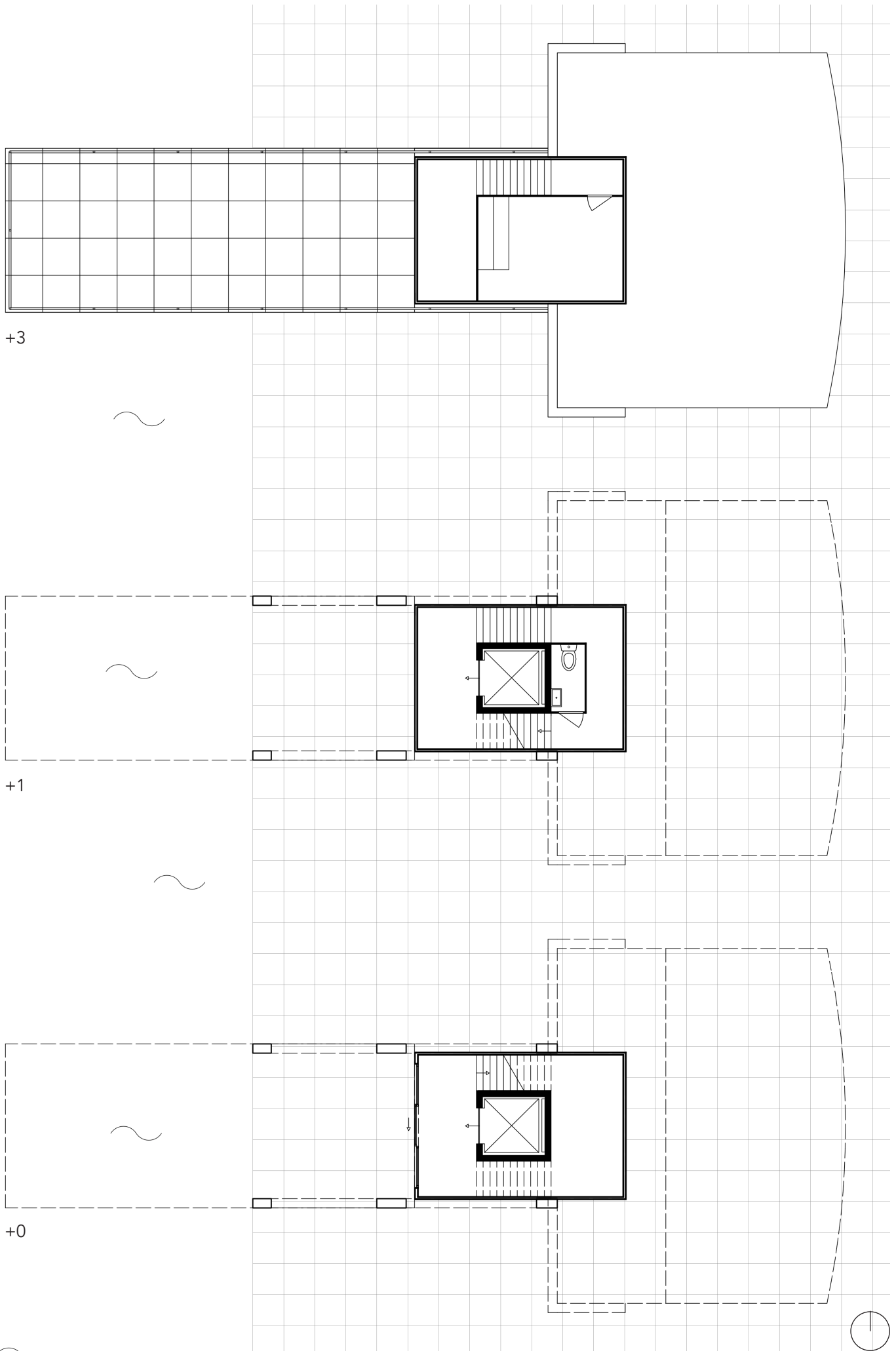

Мартина Шахбазяна / Martin Kabazyan

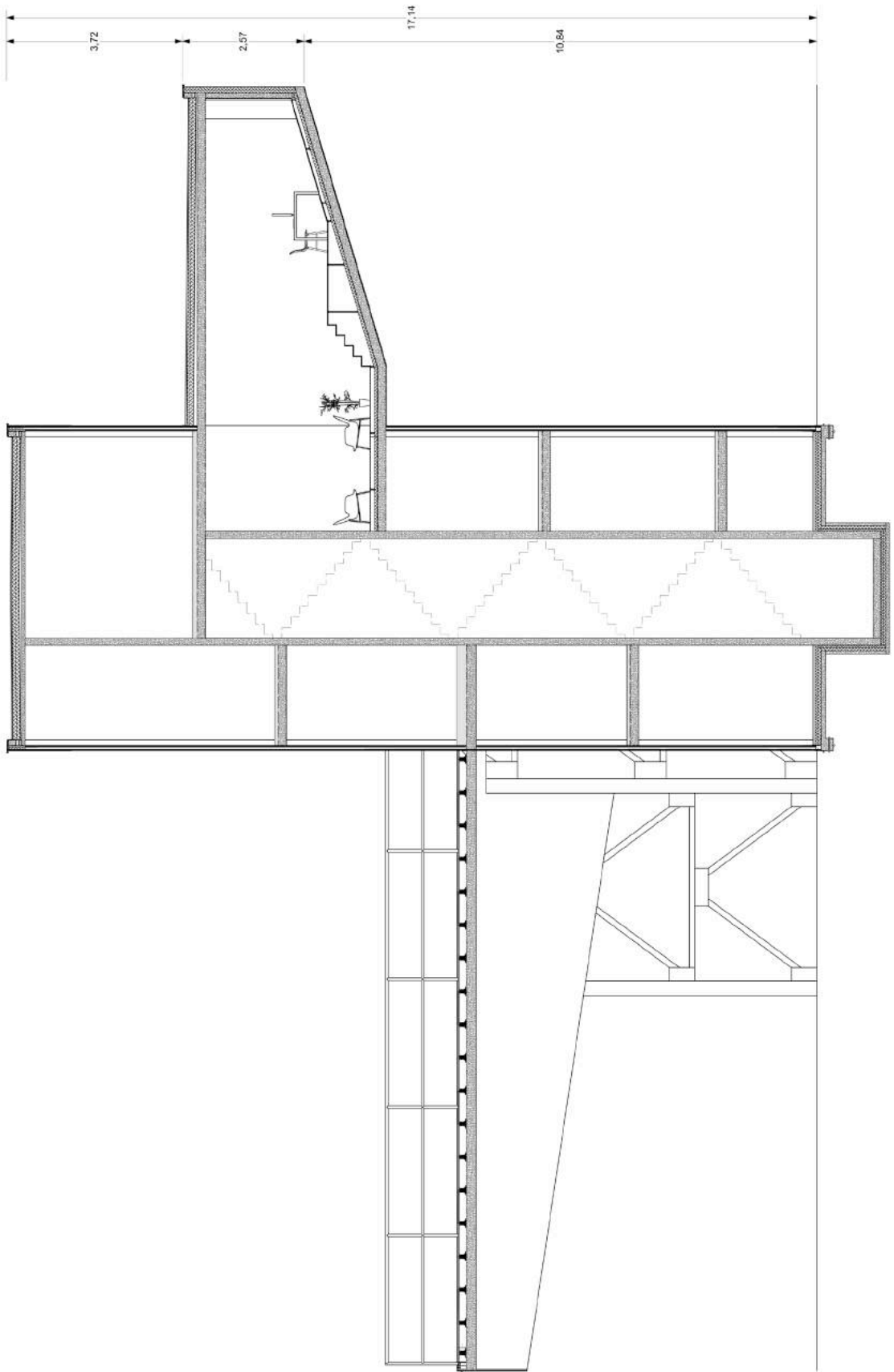

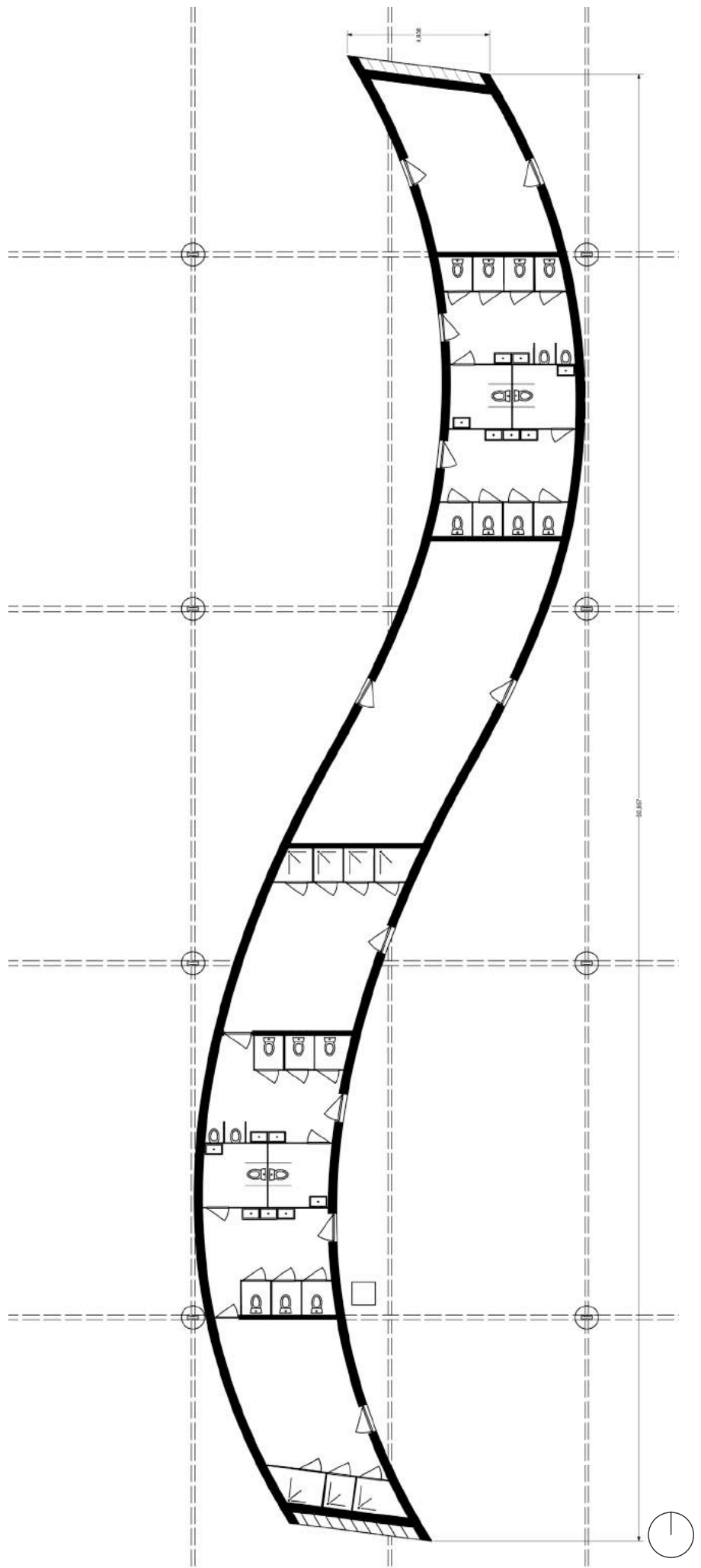

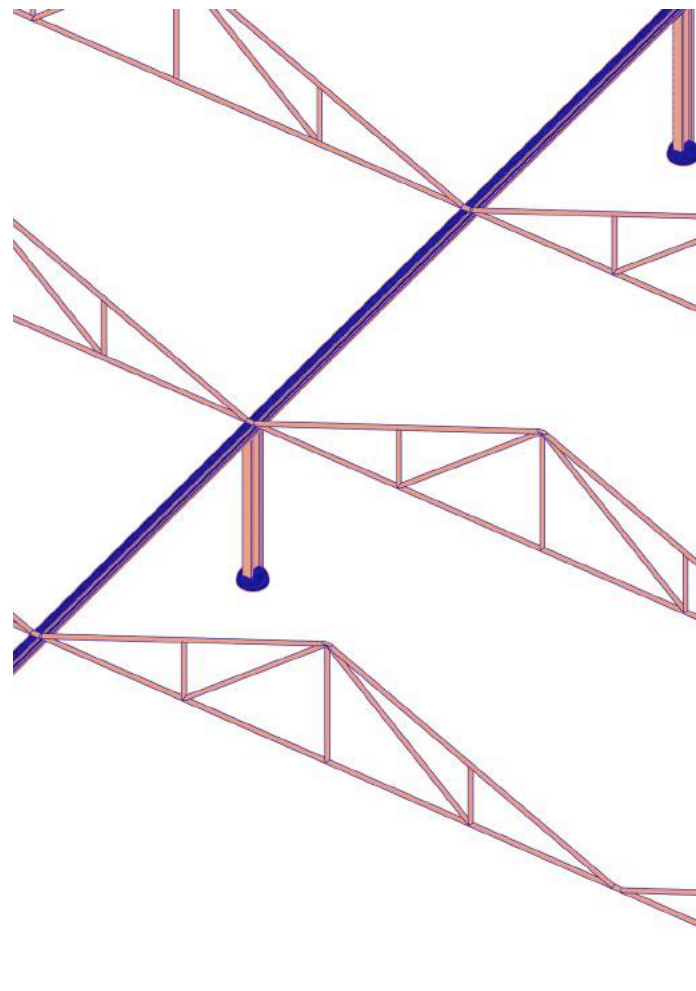
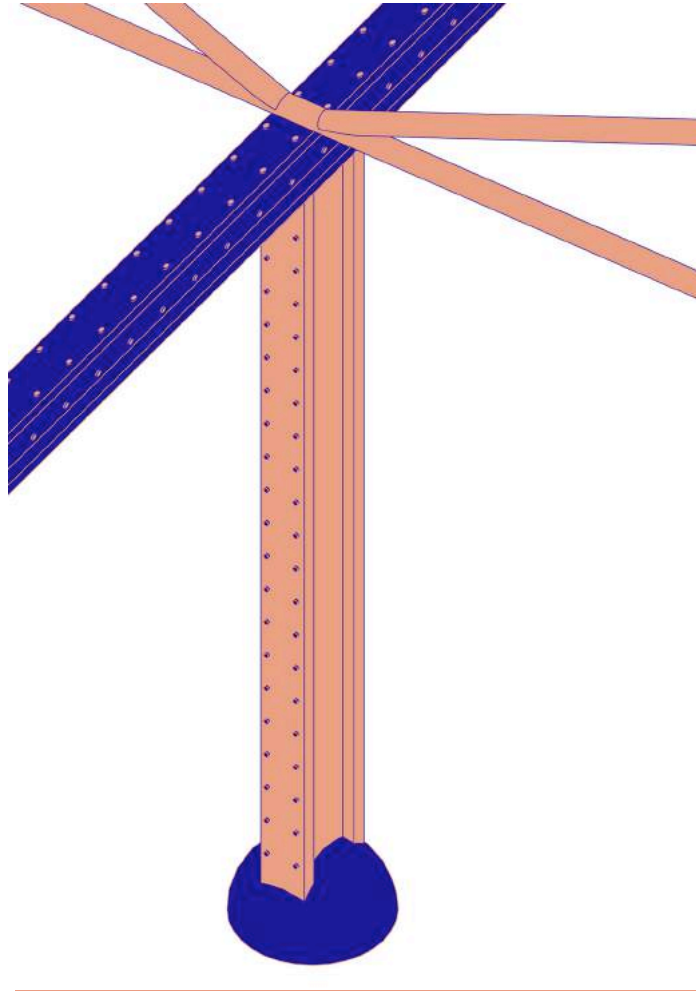
7.4 ankerpunt: loods

Op de site staat een loods van 123 meter lang en 41 meter breed. De loods is reeds een lange tijd niet meer in gebruik en toont sporen van verval. Dankzij informatie van AG-Vespa, die zorgt voor vastgoed en stadsprojecten voor Antwerpen en zeer actief is op Het Eilandje, is gebleken dat mits vervanging van het dak de loods op de site herbruikbaar is. Door de loods volledig te strippen en enkel de structuur nog te laten staan wil ik de loods een nieuw leven geven. De oude structuur en het nieuwe dak vormen een overdekt stadsplein.

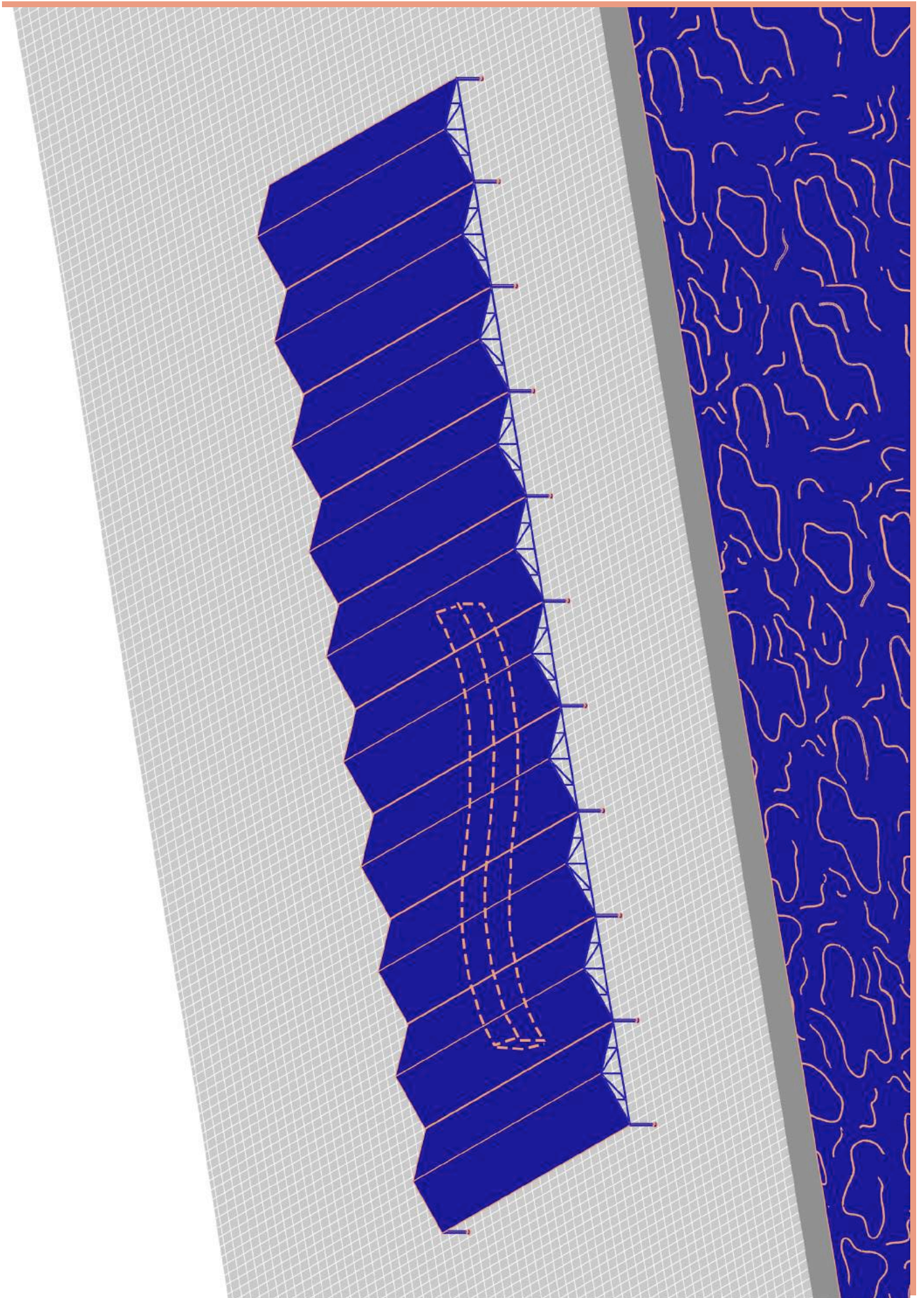
Een kern met voorzieningen zorgt er voor dat er tig aantal mogelijkheden zijn op dit overdekte stadsplein. Voldoende toiletten worden voorzien zodat mensen voor een langere tijd op de site kunnen blijven. Lockers aan beide zijden zorgen voor een snelle en veilige manier om tijdelijk spullen op te bergen. Voor de basketballers, yogi en andere sporters zijn er kleedkamers en douches voorzien. Bovendien is er genoeg plaats voor opslag voorzien wanneer er bijvoorbeeld een zomerbar wil huisvesten en voldoende plaats nodig heeft voor een drankopslag.

De vloeiende vorm van de kern breekt met het strakke ritme van de structuur van de loods en zorgt eveneens voor een verdeling van de grote overdekte ruimte.

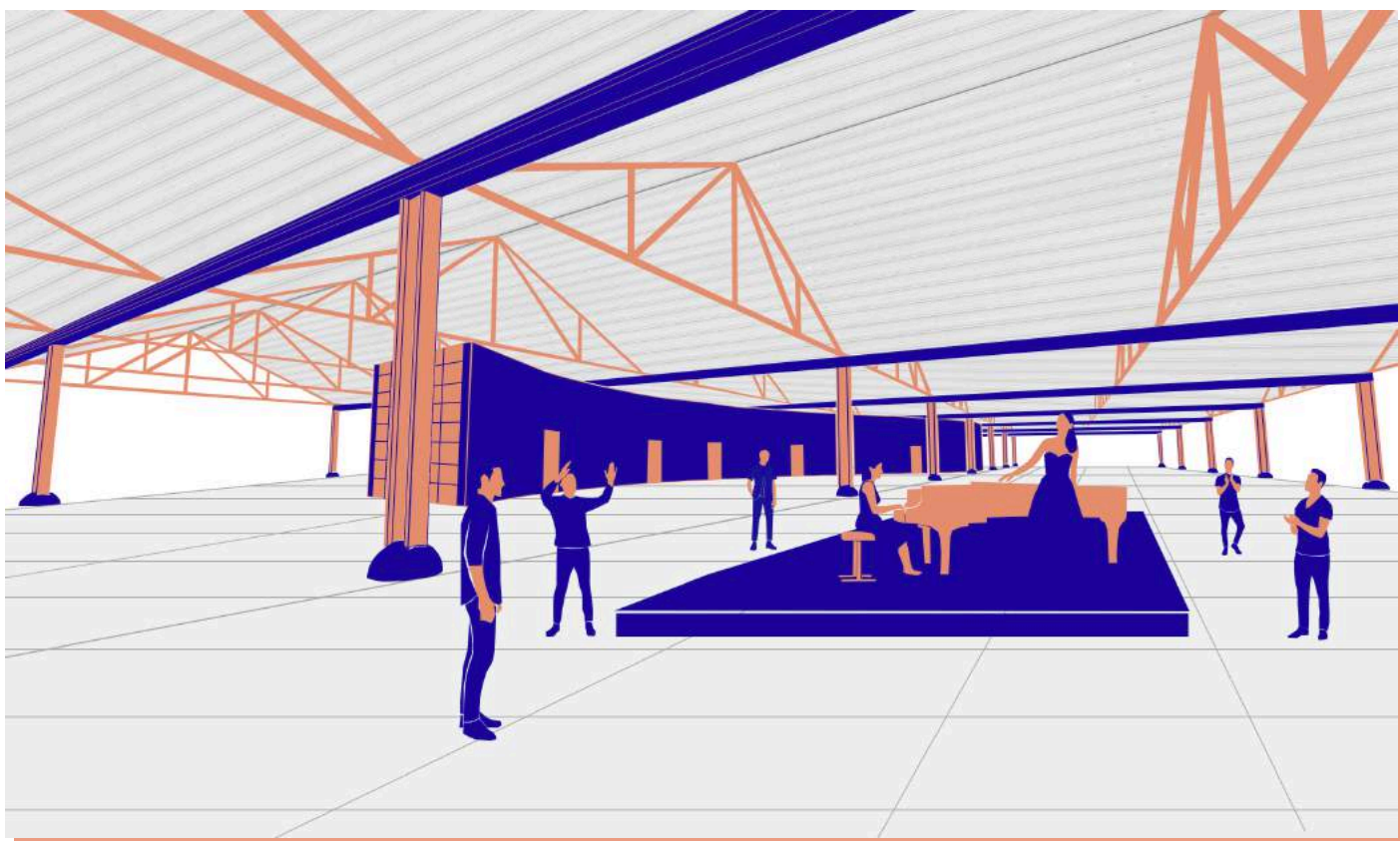

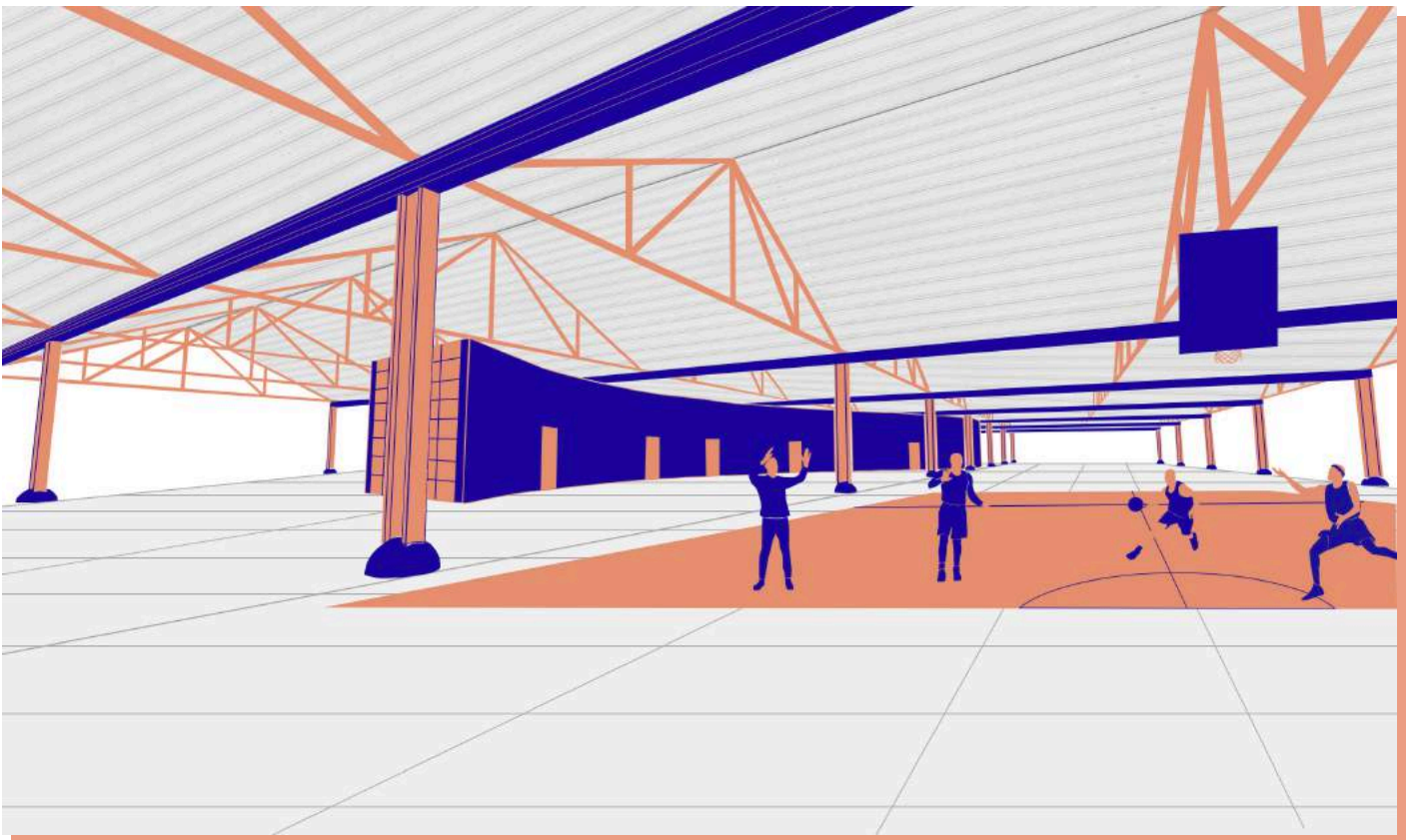

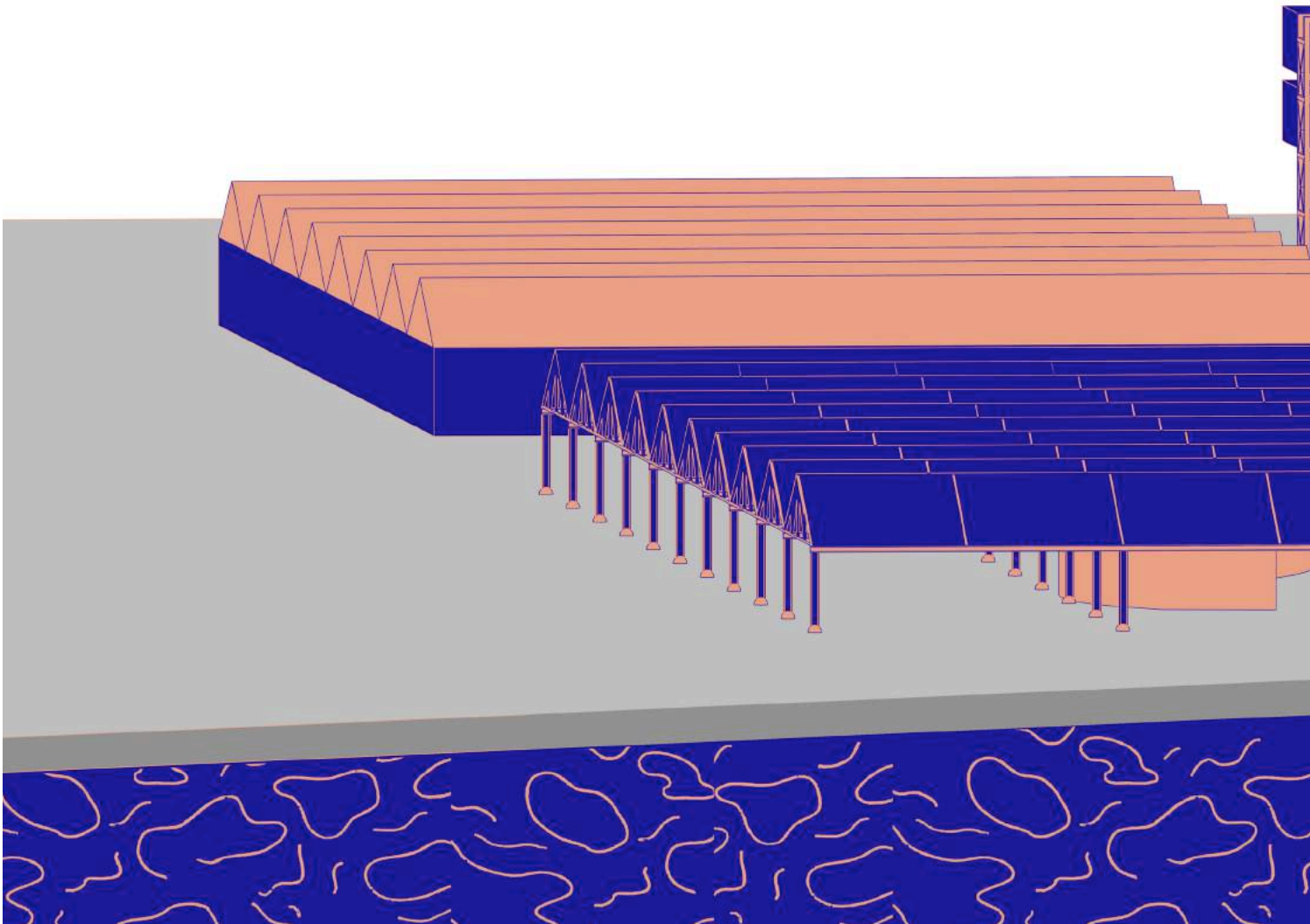

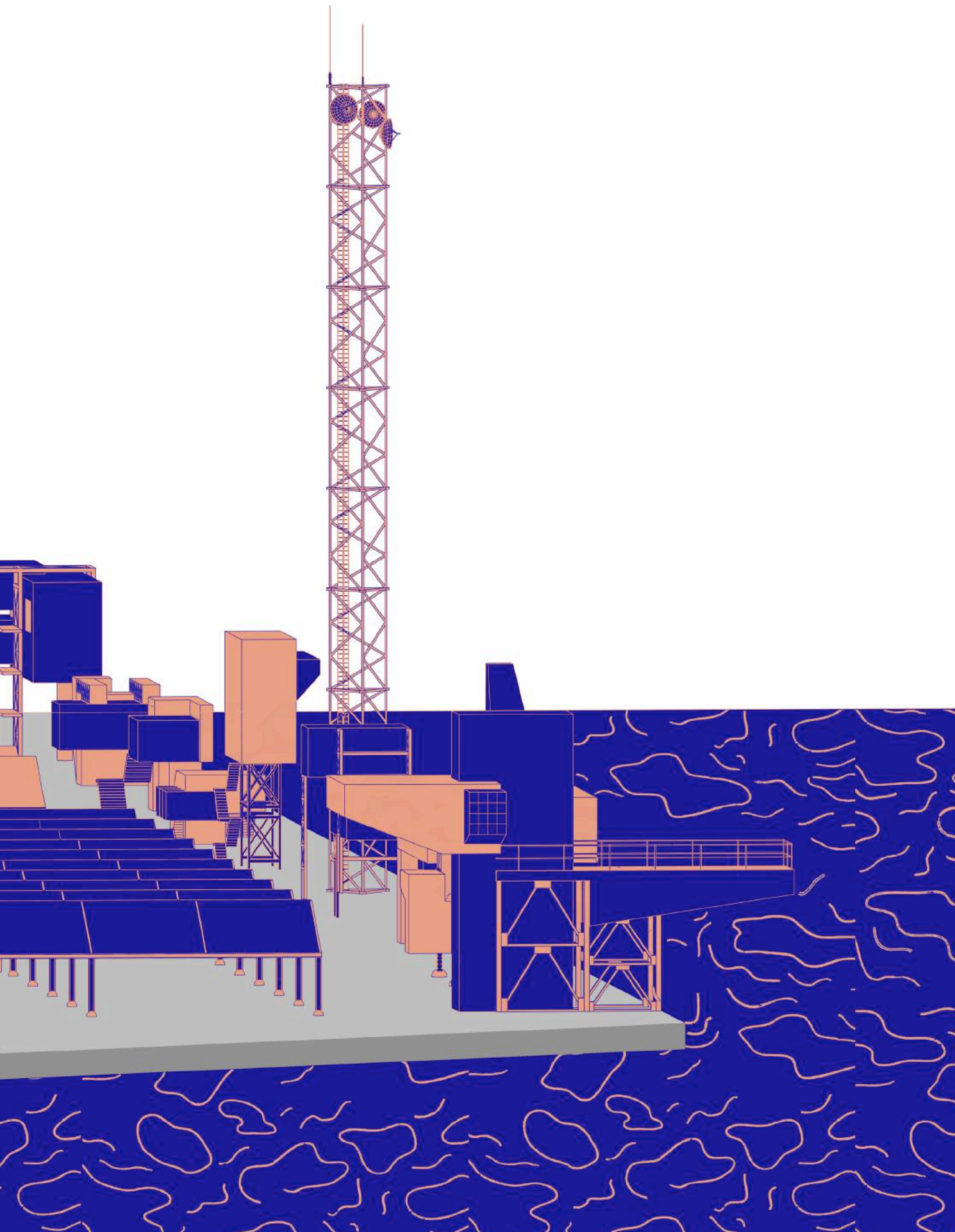

De ontwerpfase is voorafgegaan door twee vooronderzoeken. Enerzijds stuurde een onderzoek naar mediahuizen mij bij het vormen van een visie omtrent de werking van het mediahuis van de toekomst. Anderzijds volgde een site-onderzoek. Ik ben overtuigd dat je de werking van een stadsdeel pas goed kan begrijpen door er voldoende tijd door te brengen. Dit heb ik afgelopen semester erg veel gedaan, veelal met deze masterproef in het achterhoofd.

Het duurde niet lang eer ik een groot arsenaal aan foto's van de omgeving in mijn bezit had. Al tekenend ben ik de inhoud van deze beelden gaan verwerken. Door het maken van tekeningen word ik aandachtiger en het werkt inspirerend. Een vormelijke fascinatie is tevens naar voren gekomen tijdens het maken van deze masterproef. Aan de hand van tekeningen en maquettes gemaakt met een foamcutter ben ik deze interesse verder gaan ontdekken. Een onvoorspelbare factor in deze masterproef was de grote invloed van de vormelijkheid van de context. In het begin van het proces lag mijn focus veeleer op het mediahuis als geïsoleerd gegeven. Na verloop van tijd werd deze focus verbreed waardoor de context, met name de oude havenkranen en de nabije omgeving, veel meer invloed hebben gekregen op het ontwerp dan initieel in gedachten.

Het vermogen van de vorm heeft een groot aandeel gehad gedurende de masterproef. Hierdoor zat ik aanvankelijk met een bezorgdheid omtrent het mogelijk niet teweegbrengen van architectuur op maat van de functionele invulling. Ik mocht, om het met Sam Dieltjens' woorden te zeggen, "geen slaaf worden van mijn eigen vormelijke beslissingen." Achteraf blijkt echter dat functionaliteit en vormelijkheid elkaar steeds weer inhalen en dat ze binnen architectuur moeilijk zonder elkaar bestaan.

Ik heb een vormelijke fascinatie voor de havencontext ingezet met als doel het stimuleren en structureren van het mediahuis van de toekomst: de mediacluster.

- AG Vespa. (2016). AG VESPA verhuurt loods met kantoorruimte in de Cadixwijk. Geraadpleegd op 6 mei 2019 via <https://www.agvespa.be/sites/default/files/download-item/bundelkattendijkdok-oostkaai21verhuurloodsmetkantoorruimteprint.pdf>
- AG Vespa. (2015) Het Eilandje, we werken eraan. Geraadpleegd op 6 mei 2019 via <https://www.agvespa.be/sites/default/files/download-item/nieuwsbriefeilandjeagvespahrdefversiejanuari2015.pdf>
- Almeco. Hoe werkt een koeltoren? Geraadpleegd op 8 mei 2019 via <https://almeco.eu/nl/blog/hoe-werkt-een-koeltoren>
- Baker, G. (2002). Broadcasting. Geraadpleegd op 23 maart 2019 via <https://en.wikipedia.org/wiki/Broadcasting>
- Booms, R. (2017). Brandgedrag polycarbonaat: vergelijking groot- en kleinschalig en classificatie vs. praktijk. Geraadpleegd op 3 maart 2019 via <http://docplayer.nl/57204210-Brandgedrag-polycarbonaat-vergelijking-groot-en-kleinschalig-en-classificatie-vs-praktijk.html>
- Canvas. (2017). Robbrecht en Daem. An Architectural Anthology. Geraadpleegd op 11 maart 2019 via <https://www.canvas.be/cultureclub/robbrecht-en-daem-an-architectural-anthology>
- De techniek van Digitenne: DVB-T2. Geraadpleegd op 5 april 2019 via <https://www.digitenne.nl/hoe-werkt-digitenne/wat-is-dvb-t/>
- De Vylder, J., Vinck, I., & Taillieu, J. (2016). Canvas - Reyers 2020: De Vylder Vinck Taillieu. Geraadpleegd op 11 maart 2019 via <https://www.canvas.be/video/reyers-2020/reeks1/de-vylder-vinck-taillieu>
- Elsoucht, T. (2015). RSVZ On the Move: Jaarverslag 2015. Sociale Zekerheid Zelfstandige Ondernemers, 1, p.25. Geraadpleegd op 30 april 2019 via <https://www.rsvz.be/nl/publication/rsvz-jaarverslag-2015>
- Enders Analysis. (2015). Watching TV and video in 2025. Geraadpleegd op 23 april 2019 via <http://www.endersanalysis.com/content/publication/watching-tv-and-video-2025>
- Facto. (2017) Uitbesteden: voor- en nadelen. Geraadpleegd op 30 april 2019 via <https://facto.nl/uitbesteden-voor-en-nadelen/>
- Geers, K., & Van Severen, D. (2016). Canvas - Reyers 2020: OFFICE Kersten Geers David Van Severen / KCAP. Geraadpleegd op 11 maart 2019 via <https://www.canvas.be/video/reyers-2020/reeks1/office-kersten-geers-david-van-severen-kcap>
- Heider, F. (1977) Geciteerd uit Dewey, R.A. (2007). Psychology: An Introduction - Hoofdstuk 4 (Ongepubliceerd eindwerk). Georgia Southern University, Georgia.
- Keating, A., (2015). Outsourcing production services for corporate television. Geraadpleegd op 25 maart 2019 via <https://crewscontrol.com/blog-central/blog-centraloutsourcing-production-services-corporate-television/>
- Kerez, C. (2016). Canvas: Reyers 2020: Het ontwerp van Kerez: een toolbox voor de toekomst. Geraadpleegd op 11 maart 2019 via <https://www.canvas.be/video/reyers-2020/reeks1/christian-kerez/een-toolbox-aan-de-reyerslaan>
- Knack. (2018). Mediaaan en Persgroep verhuizen naar Antwerpen, ook redactie en studio van VTM NIEUWS. Geraadpleegd op 29 april 2019 via <https://trends.knack.be/economie/bedrijven/mediaaan-en-persgroep-verhuizen-naar-antwerpen-ook-redactie-en-studio-van-vtm-nieuws/article-belga-1148203.html>

- Komorowski, M., Wiard, V., Derinöz, S., Picone, I., Domingo, D., Patriarche, G. (2018). Een mediapark in Brussel? De mediasector en zijn regionale dynamiek. *Brussels Studies*. Geraadpleegd op 9 mei, 2019 via <https://journals.openedition.org/brussels/2042#article-2042>
- Koolhaas, R. (2016). Canvas - Reyers 2020: Rem Koolhaas en OMA. Geraadpleegd op 11 maart 2019 via <https://www.canvas.be/video/reyers-2020/reeks1/oma>
- Nielsen, R., & Sambrook, R. (2016). What is Happening to Television News? Geraadpleegd op 25 maart 2019 via <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2017-06/What%20is%20Happening%20to%20Television%20News.pdf>
- Port of Antwerp. Oude havenkranen. Geraadpleegd op 23 april 2019 via <https://www.portofantwerp.com/nl/oude-havenkranen>
- Raza, S. (2018). One in five have never watched broadcast TV. Geraadpleegd op 22 maart 2019 via <https://www.valuewalk.com/2018/04/streaming-vs-broadcast-tv/>
- Robbrecht, P., Daem, H., Dierendonck, A., & Blancke, I. (2016). Canvas - Reyers 2020: Het winnende ontwerp van Robbrecht en Daem. Geraadpleegd op 11 maart 2019 via <https://www.canvas.be/video/gente-naars-gaan-voor-brussels-project>
- Spek, S. (2003). Uitbesteding. Geraadpleegd op 13 maart 2019 via <https://nl.wikipedia.org/wiki/Uitbesteding>
- Thinkbox. (2015). A Year in TV: Annual Review 2015. Thinkbox, 1, p.8. Geraadpleegd op 25 maart 2019 via <http://spot.nl/wp-content/uploads/2016/03/Thinkbox-TV-report.pdf>
- Toelichtingsnota RUP Eilandje. (2011) Geraadpleegd op 14 maart 2019 via https://www.antwerpen.be/docs/stad/stadsvernieuwing/ruptoelichting/rup_11002_214_10010_00001_tn_deel1.pdf
- VIAA. (2013). VIAA digitaliseert en ontsluit VRT archief. Geraadpleegd op 13 maart 2019 via <https://viaa.be/nl/press/viaa-digitaliseert-en-ontsluit-vrt-archief>
- Vink. Plastic solutions and more. Polycarbonaat Geraadpleegd op 23 mei 2019 via <http://www.vink.be/nl-BE/Producten/Building-and-Construction/Beglazingsmaterialen/Polycarbonaat.aspx>
- VRT. (2019). Hoe bereidt VRT-radio zich voor op de toekomst? Geraadpleegd op 1 juni 2019 via <https://www.vrt.be/nl/over-de-vrt/nieuws/2019/02/14/hoe-gaan-innovatie-en-radio-hand-in-hand/>

- Freedman, D., Tryhorn, C., Goblot, V., Loughrey, P., Chitty, A., Griffee, A., Watson, N., Clayton, S., Normington D., Douglas O., & O'Neill O. (2016). A Future For Public Service Television: Content and platforms in a digital world. Geraadpleegd op 17 april 2019 via <http://research.gold.ac.uk/18869/1/FOTV-Report-Online-SP.pdf>
- Laven, P.A. (1998). Predicting the future of broadcasting. Geraadpleegd op 4 april 2019 via <https://pdfs.semanticscholar.org/be2b/0d05352d32bfa205ff5a175d96172e1d4c00.pdf>
- Otten, R. (2011). Achter televisie: Omroepmarkten en -structuren in West-Europa. (2de druk). Antwerpen - Apeldoorn: Garant - Uitgevers n.v.
- Palmer, L. (2015) Outsourcing Authority in the Digital Age: Television News Networks and Freelance War Correspondents. Geraadpleegd op 25 maart 2019 via https://www.researchgate.net/publication/276136807_Outsourcing_Authority_in_the_Digital_Age_Television_News_Networks_and_Freelance_War_Correspondents
- Richards, E. (2017). What is the future of broadcasting? Geraadpleegd op 3 april 2019 via <https://knect365.com/media-networks/article/be72b84b-fba3-481a-a690-4e1e841104c2/what-is-the-future-of-broadcasting>
- Schlosberg, J. (2016). The mission of media in an age of monopoly. Geraadpleegd op 2 april 2019 via <http://www.respublica.org.uk/wp-content/uploads/2016/05/The-Mission-of-Media.pdf>
- Wells, A. (1996). World Broadcasting: A Comparative View. (2de druk). Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation
- Whittaker, M. (2018). The future of broadcasting starts in 2018. Geraadpleegd op 3 april 2019 via <https://apb-news.com/the-future-of-broadcasting-starts-in-2018-2/>

door Dorien Moonen
promotors Nel Janssens, Arnaud Hendrickx
copromotors Filip Mattens, Sam Dieltjens

Faculteit Architectuur Campus Sint-Lucas Brussel
Academiejaar 2018-2019

KU LEUVEN